
АКАДЕМІЯ НАУК ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Науково-інформаційний вісник

Том – № 1–2 (99–100), 2017

В.о. головного редактора акад. С.І. Табачніков

Заступник головного редактора акад. В.І. Шпак

Віце-президент АН ВОУ

з видавничої діяльності акад. І.С. Зозуля

Відповідальний за випуск акад. Ю.Л. Мосенкіс

Редакційна колегія

К.В. Аймедов, д-р мед. н., проф. (Україна); В.В. Бабієнко, д-р мед. н., проф. (Україна); Л.В. Баль-Прилипко, д-р техн. н., проф. (Україна); П.А. Воробей, д-р юридич. н., проф. (Україна); Є.Г. Гриневич, д-р мед. н., проф. (Україна); В.З. Гришак, д-р техн. н., проф. (Україна); І.І. Дейнега, канд. істор. н., доц. (Україна); Г.І. Демидась, д-р с-г н., проф. (Україна); О.М. Дзюба, д-р мед. н., проф. (Україна); С.В. Зябіцев, д-р мед. н., проф. (Україна); Б.Б. Івнєв, д-р мед. н., проф. (Україна); В.І. Карповський д-р вет.н., проф. (Україна); С.Б. Кузікова, д-р психолог. проф. (Україна); Є.В. Кришталь, д-р мед. н., проф. (Україна); В.П. Ляхоцький, д-р істор.н., проф. (Україна); М.В. Маркова, д-р мед. н., проф. (Україна); О.П. Мельник, д-р вет.н., проф. (Україна); С.І. Мірошніченко, д-р техн. н., проф. (Україна); Ю.Л. Мосенкіс, д-р філол. н., проф. (Україна); В.О. Мойсеєнко, д-р мед. н., проф. (Україна); Н.О. Михальчук, д-р психолог. н., проф. (Україна); Л.О. Омелянчик, д-р фармацевт. н., проф. (Україна); О.С. Осуховська, д-р мед. н., снс (Україна); Р.Г. Процюк, д-р мед. н., проф. (Україна); С.І. Табачніков, д-р мед. н., проф. (Україна); А.В. Череп, д-р економ. н., проф. (Україна); Р.В. Шатров, канд. техн. н., доц. (Україна); Л.Ф. Шестопалова, д-р психолог. н., проф. (Україна); А.В. Шостак, канд. соц. н., проф. зі спеціальності «соціологія управління» (Україна); В.І. Шпак, д-р істор. н., проф. (Україна); Є.М. Харченко, д-р мед. н., проф. (Україна)

Редакційна рада

Є.Є. Александров, д-р техн. н., проф. (Україна); В.І. Андрейцев, д-р юридич. н., проф. (Україна); В.П. Андрущенко, д-р філософ. н., проф. (Україна); Б.М. Андрушків, д-р екон. н., проф. (Україна); В.Ф. Баранівський, д-р філософ. н., проф. (Україна); С.В. Бобровник, д-р юридич. н., проф. (Україна); О.О. Біляєва, д-р мед. н., проф. (Україна); А.В. Васильєв, д-р техн. н., проф. (Україна); Ю.В. Вороненко, д-р мед. н., проф. (Україна); А.Ф. Головчук, д-р с.-г. н., проф. (Україна); З.М. Грицаєнко, д-р біол. н., проф. (Україна); П.П. Говоров, д-р техн. н., проф. (Україна); І.Т. Горбачук, д-р техн. н., проф. (Україна); Ю.В. Думанський, д-р мед. н., проф. (Україна); І.Г. Ільницький, д-р мед. н., проф. (Україна); І.С. Зозуля, д-р мед. н., проф. (Україна); С.К. Євтушенко, д-р мед. н., проф. (Україна); Б.С. Зіменковський, д-р фармацевт. н., проф., акад. НАМН України (Україна); І.П. Ковальчук, д-р географ. н., проф. (Україна); П.Г. Кондратенко, д-р мед. н., проф. (Україна); Ю.М. Кузнецов, д-р техн. н., проф. (Україна); Л.Б. Кулікова, д-р пед. н., проф. (Україна); В.І. Курило, д-р юридич. н., проф. (Україна); В.М. Лісовий, д-р мед. н., проф. (Україна); Б.В. Михайлов, д-р мед. н., проф. (Україна); В.М. Мороз, д-р мед. н., проф. (Україна); В.Є. Михайленко, д-р техн. н., проф. (Україна); О.С. Падалка, д-р пед. н., проф. (Україна); І.Я. Пінчук, д-р мед. н., проф. (Україна); В.Ф. Погребенник, д-р філолог. н., проф. (Україна); М.В. Поляков, д-р фіз.-мат. н., проф. (Україна); С.К. Рудик, д-р вет.н., проф., (Україна); Павло Сиса, д-р біол. н., проф. (Польща); В.А. Сминтина, д-р фіз.-мат. н., проф. (Україна); М.І. Степаненко, д-р філол. н., проф. (Україна); В.І. Сіпітий, д-р мед. н., проф. (Україна); В.І. Цимбалюк, д-р мед. н., проф., акад. НАМН України (Україна); В.І. Шакун, д-р юридич. н., проф., акад. НАПрН України (Україна); С.В. Шевчук канд. філол. н., проф. (Україна); В.Ф. Ходаковський, канд. істор. н., проф. (Україна)

ACADEMY OF SCIENCES OF HIGHER EDUCATION OF UKRAINE

Scientific and Information Bulletin

Ch. – № 1–2 (99–100), 2017

Joe Editor-in-chief acad. S.I. Tabachnikov

Deputy Chief Editor acad. V.I. Shpak

Vice-president of the Academy of Sciences of Higher Education of
Ukraine responsible for publishing articles acad. I.S. Zozulya

Graduated editor acad. Yu.L. Mosencis

Editorial staff

K.V. Aimedov, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); V.V. Babiienko, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); L.V. Bal-Prylypko, Doctor of Science in Engineering, Prof. (Ukraine); P.A. Vorobei, Doctor of Science in Law, Prof. (Ukraine); Ye.G. Grynevych, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); V.Z. Gryshchak, Doctor of Science in Engineering, Prof. (Ukraine); I.I. Deinega, PhD in Historical Sciences (Ukraine); O.M. Dzuba Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); G.I. Demydas, Doctor of Science in Agricultural Sciences, Prof. (Ukraine); S.V. Zyablitshev, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); B.B. Ivnev, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); V.I. Karpovskiy, Doctor of Science in Veterinary Sciences, Prof. (Ukraine); S.B. Kuzikova, Doctor of Science in Psychology, Prof. (Ukraine); Ye.V. Cryshtal, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); V.P. Lyakhotskyi, Doctor of Science in History, Prof. (Ukraine); M.V. Markova, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); O.P. Mel'nyk, Doctor of Science in Veterinary Sciences, Prof. (Ukraine); S.I. Miroshnichenko, Doctor of Science in Engineering, Prof. (Ukraine); Yu.L. Mosencis, Doctor of Science in Philology, Prof. (Ukraine); V.O. Moiseenko, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); N.O. Mykhalchuk, Doctor of Science in Psychology, Prof. (Ukraine); L.O. Omeljanchyk, Doctor of Science in Chemistry, Prof. (Ukraine); O.S. Osukhovska, Doctor of Science in Medicine, Senior Researcher (Ukraine); R.G. Protsyuk, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); S.I. Tabachnikov, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); A.V. Cherep, Doctor of Science in Economics, Prof. (Ukraine); R.V. Shatrov, PhD in Engineering (Ukraine); L.F. Shestopalova, Doctor of Science in Psychology, Prof. (Ukraine); A.V. Shostak, PhD in Sociology, Prof. in the specialty "Sociology of Management" (Ukraine); V.I. Shpack, Doctor of Science in History, Prof. (Ukraine)

Editorial Board

E.E. Aleksandrov, Doctor of Science in Engineering, Prof. (Ukraine); V.I. Andreytsev, Doctor of Science in Law, Prof. (Ukraine); V.P. Andrushchenko, Doctor of Science in Philosophy, Prof. (Ukraine); B.M. Andrushkiv, Doctor of Science in Economics, Prof. (Ukraine); V.F. Baranivskiy, Doctor of Science in Philosophy, Prof. (Ukraine); S.V. Bobrovnyk, Doctor of Science in Law, Prof. (Ukraine); O.O. Bilyayeva, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); A.V. Vasyliiev, Doctor of Science in Engineering, Prof. (Ukraine); Yu.V. Voronenko, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); A.F. Golovchuk, Doctor of Science in Agricultural Sciences, Prof. (Ukraine); Z.M. Hrytsayenko, Doctor of Science in Biology, Prof. (Ukraine); P.P. Govorov, Doctor of Science in Engineering, Prof. (Ukraine); I.T. Gorbachuk, Doctor of Science in Engineering, Prof. (Ukraine); Yu.V. Dumanskyi, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); I.G. Ilnytskyi, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); I.S. Zozulia, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); S.K. Yevtushenko, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); B.S. Zimenkovskiy, Doctor of Science in Pharmacy, Acad. of National Academy of Medical Sciences of Ukraine (Ukraine); I.P. Kovalchuk, Doctor of Science in Geography, Prof. (Ukraine); P.G. Kondratenko, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); Yu.M. Kuznetsov, Doctor of Science in Engineering, Prof. (Ukraine); L. B. Kulikova, Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. (Ukraine); V.I. Curylo, Doctor of Science in Law, Prof. (Ukraine); V.M. Lisovyi, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); B.V. Mykhaslov, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); V.M. Moroz, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); V.E. Mykhailenko, Doctor of Science in Engineering, Prof. (Ukraine); O.S. Padalka, Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. (Ukraine); I.J. Pinchuk, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); V.F. Pogrebennyk, Doctor of Science in Philology, Prof. (Ukraine); M.V. Polyakov, Doctor of Science in Physics and Math, Prof. (Ukraine); S.K. Rudyk, Doctor of Science in Veterinary Sciences, Prof. (Ukraine); Paul Sysa, Doctor of Science in Biology, Prof. (Poland); V.A. Smyntyna, Doctor of Science in Physics and Math, Prof. (Ukraine); M.I. Stepanenko, Doctor of Science in Philology, Prof. (Ukraine); V.I. Sipityi, Doctor of Science in Medicine, Prof. (Ukraine); V.I. Tsybalyuk, Doctor of Science in Medicine, Prof., Acad. of National Academy of Medical Sciences of Ukraine (Ukraine); V.I. Shakun, Doctor of Science in Law, Prof., Acad. of National Academy of Medical Sciences of Ukraine (Ukraine); S.V. Shevchuk, PhD in Philology, Prof. (Ukraine); B.V. Hodacovskiy, PhD in Historical Sciences, Prof. (Ukraine)

ЗМІСТ

ЗВЕРНЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА ВГО «АКАДЕМІЯ НАУК ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ» АКАД. ДУБИНИ М.І. ДО УЧАСНИКІВ ЗВІТНИХ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ 17 ГРУДНЯ 2016 р.	6
ЗВЕРНЕННЯ ПРЕЗИДІЇ ВГО «АКАДЕМІЯ НАУК ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ» ДО УСІХ АКАДЕМІКІВ, КОЛЕГ, ЧИТАЧІВ «НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ВІСНИКА»..	7
ВСТУП. МИКОЛА ІВАНОВИЧ ДУБИНА – ЛЮДИНА ВЕЛИКИМИ ЛІТЕРАМИ	8
ОСНОВНІ ВІХИ ЖИТТЯ ТА ТВОРЧОСТІ АКАД. ДУБИНИ М.І	11
ДО ПАМ'ЯТІ МОГО СОРАТНИКА, ДРУГА ТА НАСТАВНИКА МИКОЛИ ДУБИНИ	18
ТАЛАНТ, ОГРАНЕНИЙ ДОЛЕЮ	22
ПРО ЯКУ ПРОФЕСІЮ Я МРІЯВ (ДЕЯКІ СПОГАДИ ДОКТОРА ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК, ПРОФ. М.М. ДУБИНИ ПРО БАТЬКА)	36
С.К. РУДИК ГЕНЕРАТОР НАТХНЕННЯ	39
І.С. ЗОЗУЛЯ АКАДЕМІК ДУБИНА МИКОЛА ІВАНОВИЧ	40
С.В. ШЕВЧУК СУМЛІННИЙ РАТАЙ НА УКРАЇНСЬКОМУ ПОЛІ	41
З.М. ГРИЦАЄНКО ВИДАТНИЙ І НЕЗБАГНЕНИЙ	43
П.П. ГОВОРОВ РОЗДУМИ ПРО ПРЕЗИДЕНТА АКАДЕМІЇ НАУК ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ АКАДЕМІКА ДУБИНУ М.І.	44
Р.Г. ПРОЦЮК ТАЛАНОВИТИЙ ОРГАНІЗАТОР, УЧЕНИЙ, ПЕДАГОГ	46
В.Ф. ПОГРЕБЕННИК ПРОФЕСОР МИКОЛА ДУБИНА ЯК ПРЕКУРСОР ЗМІНИ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ ПАРАДИГМИ ТА ДОСЛІДНИК-ПОЛІГІСТОР	47
Ю.Л. МОСЕНКІС МИКОЛА ІВАНОВИЧ ДУБИНА – ОДИН ІЗ ПРОВІДНИХ ОРГАНІЗАТОРІВ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ	50
І. Т. ГОРБАЧУК ДУБИНА МИКОЛА ІВАНОВИЧ – ВЕЛИКИЙ УКРАЇНЕЦЬ	51
І.І. ДЕЙНЕГА ПРАЦЯ – ЦЕ ВСЕ ЖИТТЯ.....	52
О.О. БІЛЯЄВА ВЗІРЕЦЬ УКРАЇНСЬКОГО ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО ТА ІНТЕЛІГЕНТА	53
П.А. ВОРОБЕЙ СИН ВОЛИНСЬКОЇ ЗЕМЛІ.....	53
В.В. БАБІЄНКО, К.В. АЙМЕДОВ ПОРТРЕТ	55
НЕКРОЛОГИ.....	71

CONTENTS

APPEAL OF ACAD. DUBYNA M.I. WHO IS THE PRESIDENT OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF HIGHER EDUCATION OF UKRAINE TO THE PARTICIPANTS OF THE REPORTING GENERAL MEETING DECEMBER 17, 2016	6
APPEAL OF THE PRESIDUM OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF HIGHER EDUCATION OF UKRAINE TO ALL ACADEMICIANS, COLLEAGUES, READERS OF «SCIENTIFIC INFORMATIVE NEWSLETTER»	7
MYKOLA IVANOVYCH DUBYNA IS A PERSON WRITTEN WITH LARGE LETTERS	8
THE MAIN MILESTONES OF THE LIFE AND CREATIVITY OF ACAD. DUBYNA M.I.	11
TO THE MEMORY OF MY COLLEAGUE, A FRIEND AND A MENTOR MYKOLA DUBYNA	18
TALENT, BORDERED BY FATE	22
WHAT PROFESSION DID I DREAM ABOUT? (SOME MEMORIES OF DR. OF PHILOLOGY, PROF. M.M. DUBYNA ABOUT HIS FATHER)	36
<i>S.K. RUDYK</i> THE GENERATOR OF INSPIRATION	39
<i>I.S. ZOZULIA</i> THE ACADEMISHIAN DUBYNA MYKOLA IVANOVYCH.....	40
<i>S.V. SHEVCHUK</i> A FELONY RIOT ON THE UKRAINIAN FIELD.....	41
<i>Z.M. HRYTSAYENKO</i> OUTSTANDING AND INCOMPREHENSIBLE.....	43
<i>P.P. GOVOROV</i> REFLECTIONS ON THE PRESIDENT OF THE ACADEMY OF SCIENCES OF HIGHER EDUCATION OF UKRAINE ACAD. DUBYNA M.I.	44
<i>R.G. PROTSYUK</i> TALENTED ORGANIZER, A SCIENTIST, A TEACHER	46
<i>V.F. POGREBENNYK</i> PROFESSOR MYKOLA DUBYNA AS A PRECURSOR TO CHANGING THE LITERARY PARADIGM AND A RESEARCHER-POLYGIST	47
<i>YUL. MOSENKIS</i> MYKOLA IVANOVYCH DUBYNA AS ONE OF THE LEADING ORGANIZERS OF CONTEMPORARY UKRAINIAN SCIENCE	50
<i>I.T. GORBACHUK</i> DUBYNA MYKOLA IVANOVYCH IS A GREAT UKRAINIAN	51
<i>I.I. DEINEGA</i> LABOR IS ALL OUR LIFE	52
<i>O.O. BILYAEVA</i> THE MODEL OF UKRAINIAN PROMINENT SCIENTIST AND NTELLECTUALS	53
<i>P.A. VOROBEL</i> THE SON OF THE VOLYN LAND	53
<i>V.V. BABIYENKO, K.V. AIMEDOV</i> A PORTRAIT.....	55
NECROLOGUE	71

**ВИПУСК ПРИСВЯЧЕНО ПАМ'ЯТІ
ПЕРШОГО ПРЕЗИДЕНТА
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
«АКАДЕМІЯ НАУК ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ»
МИКОЛИ ІВАНОВИЧА ДУБИНИ
(1932-2017)**

**ЗВЕРНЕННЯ ПРЕЗИДЕНТА
ВГО «АКАДЕМІЯ НАУК ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ»
ДО УЧАСНИКІВ ЗАГАЛЬНИХ ЗВІТНИХ ЗБОРІВ
17 грудня 2016 р.**

**Шановні освітяни та науковці! Академіки та гості!
Високоповажне зібрання!**

Щиро й сердечно вітаю Вас із початком роботи щорічних Загальних звітних зборів Академії наук вищої освіти України!

Цей урочистий захід об'єднує сотні відомих учених, представників освіти, несе інформацію про науково-організаційну діяльність Академії, перспективи її подальшого розвитку та сприяє розширенню професійних контактів, а також об'єктивно демонструє на всеукраїнському рівні досягнення та здобутки освітян і науковців.

У всі часи наука була і залишається основною ланкою у розбудові процвітаючого суспільства, а українці завжди пишалися вітчизняною освітою, яка має давню історію. Завдяки наполегливій праці наших учених маємо потужні наукові школи, відомі розробки, що цінують у світі, широкі можливості впровадження інновацій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної науки.

Ми по праву можемо пишатися видатними вченими-академіками, науковцями, педагогами, які своїми оригінальними ідеями, науково-дослідними працями суттєво збагатили потенціал української науки, здобули загальнодержавне визнання.

Здобутки вчених Академії щорічно відзначають державними та галузевими нагородами, преміями, грантами.

У сучасному світі першочерговим для України є встановлення миру. Проте не слід забувати й про одне зі стратегічних завдань нашої держави – розбудову вітчизняної науки й освіти, а це неможливо зробити без утвердження високого статусу педагогів і науковців країни.

Академія пройшла хай і невеликий, але не простий та разом з тим повчальний шлях свого становлення, набрала вона досвіду й зроста кількісно. Сьогодні особливо потребує об'єднаних і виважених дій. Хотілося б, щоб Академія наук вищої освіти України продовжувала берегти честь і гідність кожного свого члена, щоб колектив став єдиним цілим, а всю Академію щоб сприймали як необхідну державі установу.

Хочу висловити вам щиру вдячність за високий професіоналізм, невтомну працю, спрямовану на поглиблення наукових досліджень, інтеграцію науки й освіти. Я вдячний всім за Ваш творчий неспокій, за небайдужість до майбутнього нашої Академії, за особистий внесок кожного у розвиток освіти і науки України!

Завдяки вашим зусиллям сьогодні зростає потенціал вітчизняної науки та освіти, розширюється і модернізується освітній простір.

Щиро зичу всім не зупинятися на досягнутому!

Тільки разом, володіючи потужним інтелектуальним ресурсом, ми привернемо увагу громадськості, зробимо внесок у розвиток нашої держави.

Вірю – зможемо! Адже все залежить від кожного з нас.

Бажаю всім вам міцного здоров'я, творчого натхнення, життєвого оптимізму та нових здобутків, обдарованих і старанних учнів! Нехай ваша невтомна праця приносить вагомі результати, а успіхи множаться і відлунюються душевним задоволенням на благо Української держави, вітчизняної освіти та науки!

акад. М.І. Дубина

ВЕЛЬМИШАНОВНІ АКАДЕМІКИ, КОЛЕГИ, ЧИТАЧІ!

13 січня 2017 року відійшов у вічність Дубина Микола Іванович – засновник та перший Президент Всеукраїнської громадської організації «Академія наук вищої освіти України», доктор філологічних наук, професор, заслужений працівник народної освіти України, член Національної спілки журналістів України, відомий учений-літературознавець, педагог, громадський діяч, лауреат Шевченківської премії КНУ та премії імені Микити Чернявського, лауреат премії «Незалежність» Національної спілки журналістів України.

Перестало битися серце Людини щирої української душі, чий вагомий внесок у розбудову української освіти і науки важко переоцінити.

У пам'яті всіх, хто знав і працював разом із Миколою Івановичем він залишиться доброю і талановитою людиною, яка вірно служила обраній справі, принциповим і чуйним керівником, невтомним борцем за національну ідею, відродження рідної мови, за кращу долю України. Нам не вистачатиме людини такої величини, енергії та здібностей, справжнього патріота України. Це непоправна втрата для рідних, близьких, друзів, колег, усього українського суспільства. Світла пам'ять про Миколу Івановича назавжди лишиться в наших серцях.

26 січня 2017 року на базі Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова відбулася Міжнародна науково-практична конференція «Наука і освіта у сучасному світі: традиції та інновації», присвячена вшануванню пам'яті доктора філологічних наук, професора, академіка Дубини М.І.

Президія ВГО «Академія наук вищої освіти України»

ВСТУП

МИКОЛА ІВАНОВИЧ ДУБИНА – ЛЮДИНА ВЕЛИКИМИ ЛІТЕРАМИ!

Там, де волинські горби вичерпують себе, а річка Путилівка розпочинає свій біг розкинулося мальовниче село Дідичі. У ньому 2 січня 1932 р. у сім'ї Дубини Івана Ілліча та Анни Климівни народився син Микола.

Микола Іванович Дубина – відомий учений-філолог, дослідник літератури, організатор науки, громадський діяч, доктор філологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, президент Академії наук вищої освіти України.

У 1950 р. закінчив Олицьку середню школу та вступив на історико-філологічний факультет Львівського державного педагогічного інституту, а у 1954 р. завершив навчання у ньому, отримавши кваліфікацію та звання вчителя української мови і літератури. У цьому ж році закінчив при Львівському педагогічному інституті факультативний курс з психології, отримавши посвідчення з правом викладання психології у середній школі.

За направленням працював директором та вчителем української мови і літератури Грибовицької середньої школи Іваничівського району Волинської області (1954-1955) та директором і вчителем української літератури Локачинської середньої школи Волинської області (1955-1957). У 1957-1959 рр. – викладач української мови та літератури Рівненського музичного училища та старший науковий співробітник Державного архіву Рівненської області.

У 1959-1962 рр. навчався в аспірантурі Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка на кафедрі історії української літератури. У 1963 р. успішно захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. У 1971 р. було присвоєно вчене звання доцента.

Після закінчення аспірантури у 1962-1964 рр. працював старшим редактором Державного літературного видавництва України, а з 1964 по 1967 рр. – науковим співробітником науково-організаційного відділу Президії Академії наук УРСР та старшим науковим співробітником Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка АН УРСР.

Член спілки журналістів СРСР (1964), член спілки журналістів України (1964). Член спілки письменників України (1976), член спілки письменників СРСР (1980).

У 1978 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук. У 1980 р. присвоєно вчене звання професора.

З 1967 року працював у Київському державному університеті ім. Т.Г. Шевченка (нині – Київський національний університет імені Тараса Шевченка): старший викладач (1967-1972 рр.), доцент (1972-1983 рр.), професор (1983-1995 рр.), завідувач (1987-1988 рр.) кафедри теорії літератури та літератур народів СРСР; заступник декана філологічного факультету (1983-1989), голова профбюро співробітників філологічного факультету (1984-1985); голова спеціалізованої вченої ради з захисту докторських та кандидатських дисертацій з теорії літератури та фольклору (1983-1995); заступник голови спеціалізованої вченої ради з захисту докторських та кандидатських дисертацій з української мови, української та російської літератур (1985-1993).

У 1995-1998 рр. працював професором, а з 1998 по 2003 рр. – завідувачем кафедри українознавства Київського військового гуманітарного інституту Національної академії оборони України. З 2005 по 2010 рр. – у Міжгалузовому інституті управління: професором (2005-2008), завідувачем кафедри гуманітарних та суспільних дисциплін (2005-2008), першим проректором (2008-2009). З 2010 по 2015 рр. – професор кафедри української літератури Інституту української філології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова та член спеціалізованої ради по захисту докторських дисертацій з української та російської літератури (по 2016 р.).

Ветеран праці (1989). Лауреат Премії Т.Г. Шевченка Київського національного університету імені Тараса Шевченка (1992). Лауреат літературної Премії імені М. Чернявського (2006).

За плідну наукову і педагогічну діяльність Міністерство освіти і науки України присвоїло М.І. Дубині почесні звання Відмінник освіти України (1998 р.), Заслужений працівник народної освіти України (2000 р.), удостоїло медалями «За наукові досягнення» (2005) та «Петро Могила» (2007), а Всеукраїнське товариство «Прогрес» ім. Тараса Шевченка нагородило Почесним дипломом «За великий особистий внесок

у справу формування національної свідомості, відродження історичної пам'яті, піднесення духовності українського народу і розбудови та зміцнення Української держави».

М.І. Дубину нагороджено зіркою «Патріот України» (2013), Золотою медаллю «Незалежність» НСЖ України (2011), медаллю «Почесна відзнака» НСП України (2013) та ін. За результатами проведення щорічного рейтингу в межах Загальнонаціонального проекту «Флагмани сучасної освіти» за вагомий внесок у розвиток освіти і науки України визнаний кращим серед представників галузі (2013 р.). За плідну творчу і педагогічну діяльність М.І. Дубина удостоєний найвищих академічних нагород: Святого Володимира та Ярослава Мудрого. Має численні подяки, почесні грамоти, відзнаки та інші нагороди як державні, так і церковні: орден Святого рівноапостольного князя Володимира Великого III ступеня, орден Кирила і Мефодія та ін.

Працюючи у вищих навчальних закладах України, з 1967 р. М.І. Дубина проявив себе як висококваліфікований фахівець із сучасного літературознавства, з історії та теорії літератури, специфіки художньої творчості, принципів аналізу художнього твору, літературної критики.

М.І. Дубина – автор понад 600 наукових праць, зокрема 30 підручників, навчальних посібників, навчальних програм та методичних рекомендацій; 25 окремих (самостійних) досліджень – монографій, в яких він зважився виміряти силу духу таких титанів, як І. Франко, Л. Українка, В. Стефаник, І. Карпенко-Карий, пером дослідника торкнутися творчості М. Рильського, В. Сосюри, В. Бобинського, М. Ірчана, А. Чайковського, Б. і М. Олійників, М. Чернявського, М. Куліша, О. Богачука, А. Патруса-Карпатського, П. Маха та багатьох інших. Його численні розвідки присвячені також дослідженню фундаментальних проблем історії української класичної та нової літератури, теорії літератури, міжслов'янських літературних взаємин та фольклору. У 2006 р. вийшов друком «Словник літературознавчих термінів» (1500 статей), що широко використовують у літературознавстві, частково у фольклористиці та мовознавстві.

М.І. Дубина виконав цикл праць, присвячених проблемі показу всебічної ролі поета Т. Шевченка й виняткового, неоціненного впливу його творчості на пробудження й розвиток політичного й культурно-освітнього життя Західної України. Ідеться про кілька десятків статей-розвідок, які

вийшли друком упродовж 60–90-х рр. XX ст. на сторінках центральної республіканської періодики, окремих наукових збірників, видань Польщі, Чехословаччини, США, Канади та ін. У ці роки вийшли в світ і монографічні праці Миколи Івановича: «Шевченко і Західна Україна», «За правду слова Шевченка», «Пам'ятники Т. Шевченку в Західній Україні», які певною мірою підсумували тривалі пошуки вченого.

Велика заслуга М.І. Дубини в тому, що він розшукав, підготував, упорядкував тексти, написав передмови, примітки, коментарі до них, видав окремими книжками твори багатьох українських репресованих письменників. Ідеться про двотомник творів А. Крушельницького, роман «Олексій Корнієнко» А. Чайковського, «Поезії» та «Гість із ночі» В. Бобинського, повісті «Будинок здоров'я» С. Масляка, збірки «Пісня про руки» І. Крушельницького, збірки «Червона корсетка» В. Мизинця, «Добридень, оновлений краю» М. Марфієвича, «З доріг» Ф. Малицького, «Пісня з Берези» О. Гаврилюка, «Поезії» М. Кічури, «Поезії» Я. Кондра, «Вибране» М. Калинчука, «Вибране» Г. Жежко та ін. Про ці книги було багато публікацій у пресі як в Україні, так і далеко за її межами. Не вщухає дослідницька енергія вченого і в останнє десятиріччя: друком з'явилися фундаментальні дослідження творчості таких поетів, як Ю. Липи, О. Лятуринської, О. Теліги.

Помітними науковими доробками М.І. Дубини останніх років стали дослідження творчості І. Карпенка-Карого: «І. Карпенко-Карий і український театр другої половини XIX – початку XX століття» (2005). Також вийшов у світ політичний портрет українського воєначальника і громадського діяча Є. Коновальця: «Євген Коновалець і національно-визвольна боротьба українського народу (10-30-ті рр. XX ст.)» (2007). Друком з'явився двотомник вибраних творів літературознавчих праць: «Вибране. Літературно-критичні статті та нариси» (2009). Видано такі праці: «Виховання патріотизму в учнів та студентської молоді (2010), «Вічно в пам'яті і в серці українця...» (2011). Останнім часом М.І. Дубина плідно працював над монументальною працею «Пізнай істину – і вона врятує нас!».

Понад три десятиріччя вчений брав участь у підготовці наукових кадрів. Під його керівництвом не одне покоління писало наукові роботи й успішно захищало їх. Дев'ятнадцять пошукувачів стали кандидатами та докторами наук, увій-

шовши до його наукової школи. Частина Національної спілки письменників України – колишні члени Літературної студії ім. М. Рильського, якою тривалий час керував М.І. Дубина. Керував він і Шевченкознавчою літературною студією (1981-1989 рр.). Нині його вихованці – кандидати і доктори наук, очолили факультети, кафедри вищих навчальних закладів України.

З 2002 р. по 13 січня 2017 р. він – Президент Всеукраїнської громадської організації «Академія наук вищої освіти України» та з 2011 р. іноземний член Сербської Академії наук та мистецтв. Він – голова і член редколегій наукових збірників та фахових видань.

Тривалий час М.І. Дубина на громадських засадах був членом Київського міського товариства «Знання» (1961), директором курсів з українознавства для громадян США, Канади, Австралії при Президії правління Товариства культурних зв'язків із українцями за кордоном (1978-1986).

Багато уваги приділяв М.І. Дубина проведенню міжнародних та всеукраїнських освітніх і наукових заходів. Постійно підвищував свою кваліфікацію, в тому числі за кордоном (Угорщина, Польща, Болгарія, Німеччина, Чехословаччина, Білорусь).

М.І. Дубина практично все своє життя, починаючи із 1954 року і до останнього, працював у сфері освіти: загальний науково-педагогічний стаж – понад 60 років.

Його – відомого дослідника літератури, видатного вченого – полюбили вихованці, глибоко шанують досвідчені колеги-фахівці. Серед широкої наукової громадськості він був і залишається авторитетом, користувався і буде користуватися повагою.

Окрема сторінка діяльності М.І. Дубини – науково-організаційна робота в Академії наук вищої освіти України: з моменту її заснування. Завдяки зусиллям Миколи Івановича Академія наук вищої освіти України (до 2002 р. – АН ВШ України) у своєму складі має сьогодні 24 фахові відділення, 25 регіональних відділень, 4 наукові центри, які щорічно розв'язують важливі фундаментальні й прикладні завдання. Її членами є понад 500 академіків, які представляють 110 державних і недержавних вишів України.

Розуміючи відповідальні завдання, які стоять перед національною наукою, М.І. Дубина приділяв значну увагу вибору найперспективніших та найсучасніших напрямів досліджень. За його ініціативою були створені відділення радіофізики і електроніки, відділення права, проблем психіч-

ного здоров'я, відділення психології, він надавав постійну підтримку дослідженням в галузі інформатики, матеріалознавства, біології, медицини та інших наукових галузей.

На посаді президента Академії наук вищої освіти України (з 2002 р.) яскраво виявилася наукова ерудиція М.І. Дубини – з одного боку, багатий досвід керівництва наукою – з другого. Постійну увагу приділяв він навчально-виховному процесу вишів, міжнародному співробітництву, відносинам із Міністерством освіти і науки України, інших профільних відомств. Турбувався про те, щоб у науково-педагогічних колективах навчальних закладів, у президії панувала атмосфера доброзичливості та повної відданості справі. Цьому сприяв величезний авторитет Миколи Івановича та його поважне ставлення до особистості і праці кожного вченого. А головне – його власне захоплення наукою, постійна жага пізнання, свіжість сприйняття, вміння вчасно розпізнавати, сміливо й рішуче підтримувати все нове, перспективне.

Усе зазначене вище сприяє успіху і здобуткам науковців Академії наук вищої освіти України, а також робить її однією з авторитетних наукових організацій в Україні й помітною в світі.

Хочеться звернути увагу на ще одну характеристику неординарної особистості відомого в Україні і за кордоном ученого, академіка М.І. Дубини: на його безмежну людяність, чуйність, інтелігентність, відсутність у стосунках із іншими найменшої погорди. Навіть за великої зайнятості він завжди був доступний, привітний, доброзичливий. Умів підтримати, підбадьорити, по-дружньому поділитися своїми знаннями і досвідом, розуміючи, що наука твориться талановитими людьми, науковими колективами, які мають відкривати нове – необхідне для майбутнього України, для здобутків великого українського народу...

Микола Іванович Дубина не тільки Людина з великої літери! Він – **ЛЮДИНА великими літерами**, яка завжди був і залишиться взірцем, професіоналом, науковцем, керівником, наставником, порадиником! Для багатьох він став дороговказом, з його доброї душі починали відбуватися позитивні моменти, відкриватися нові перспективи, реалізовуватися ідеї. Можна додати про Миколу Івановича Дубину словами класика, якого він часто цитував, Миколи Некрасова: «Природа-мать! Когда б таких людей ты иногда не посылала миру, заглохла б нива жизни...».

**ОСНОВНІ ВІХИ ЖИТТЯ ТА ТВОРЧОСТІ
ДОКТОРА ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА,
АКАДЕМІКА ДУБИНИ МИКОЛИ ІВАНОВИЧА**

2 (15) січня
1932 року	народився в с. Дідичі Олицького (нині – Ківерцівського) району Волинської області у селянській родині Дубини Івана Ілліча та Дубини Анни Климівни
1950	закінчив Олицьку середню школу
1950-1954	студент історико-філологічного факультету Львівського державного педагогічного інституту
1953	вийшла друком перша друкована праця
1954-1955	директор Грибовицької середньої школи Іваничівського району Волинської області та вчитель української мови і літератури
1955-1957	директор Локачинської середньої школи Волинської області та вчитель української літератури
1956	нагороджений медаллю А.С. Макаренка
1957-1959	викладач Рівненського музичного училища та старший науковий співробітник Державного архіву Рівненської області

- p>1958 вийшов друком посібник «Максим Рильський – поет і громадянин». – Рівне, 1958
p>1959-1962 аспірант кафедри історії української літератури Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка
p>1961 нагороджений Грамотою Київського міського товариства «Знання» за активну участь в організації і проведенні лекційної пропаганди про життя та творчість Т.Г. Шевченка
p>1962-1964 старший редактор Державного літературного видавництва України
p>1963 захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Дисертація виконана під керівництвом професора П.М. Комишанченка.
p>1964 член спілки журналістів СРСР
-
- член спілки журналістів України
p>1964-1967 науковий співробітник науково-організаційного відділу апарату Президії Академії наук УРСР та старший науковий співробітник Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка АН УРСР
p>1965, 1967 Подяка за роботу у Президії АН УРСР
p>1966 нагороджений Грамотою Головної редакції Української Радянської енциклопедії «За плідну участь у створенні першої багатотомної енциклопедії українського народу»
p>1967-1972 старший викладач кафедри теорії літератури Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка
p>1968 Подяка Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка
p>1969 вийшла друком монографія «Шевченко і Західна Україна». – Київ, 1969
-
- нагороджений Почесною грамотою дирекції, партійного та робітничого комітету рад-госпу «Любарецький»
p>1971 вийшов друком збірник «Про Любомира Дмитерка» (у співавторстві). – К., 1971
-
- вийшла друком монографія «Олександр Мишуга». – К, 1971
p>1971 присвоєно вчене звання доцента
p>1972-1983 доцент кафедри теорії літератури та літератур народів СРСР Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка
p>1974 вийшла друком монографія «Письменник і час. Л. Серпілін». – К., 1974
p>1976 член спілки письменників України (нині – Національна спілка письменників України)
-
- нагороджений грамотою Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка за активну, добросовісну роботу в профспілкових органах університету
-
- вийшла друком монографія «Сурмачі Возз'єднання». – К., 1976
-
- вийшла друком Монографія «Василь Бобинський» – К., 1976

- 1977 член Літературного фонду СРСР
вийшла друком монографія «Творчість Любомира Дмитерка». – К., 1977
- 1978 захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук
- 1978-1986 директор курсів з українознавства для громадян США, Канади, Австралії
- 1979-1991 заступник головного редактора Вісника Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка. Серія: Філологія
- 1980 присвоєно вчене звання професора
член спілки письменників СРСР
Подяка Київського ордену Леніна державного університету ім. Т.Г. Шевченка
- 1981 нагороджений знаком «Переможець соціалістичного змагання 1980 року»
нагороджено Грамотою Київського ордену Леніна державного університету ім. Т.Г. Шевченка
- 1981-1989 керівник Шевченківської літературної студії Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка
- 1982, 1984, 1985 Подяка Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка
- 1982 нагороджений медаллю «В пам'ять 1500-річчя Києва»
- 1983-1989 заступник декана філологічного факультету Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка
- 1983-1995 голова спеціалізованої вченої ради по захисту докторських дисертацій з теорії літератури та фольклору
- 1983-1995 професор кафедри теорії літератури та літератур народів СРСР Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка
- 1984 нагороджений грамотою Президії правління Товариства культурних зв'язків з українцями за кордоном «За активну роботу в ім'я зміцнення дружби і взаєморозуміння між народами, миру на планеті»
- 1984-1985 голова профбюро співробітників філологічного факультету Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка
- 1985 нагороджений Почесною грамотою Профкому Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка
- 1985-1993 заступник голови спеціалізованої вченої ради по захисту докторських дисертацій з української мови, української та російської літератур
- 1987-1988 завідувач кафедри теорії літератури та літератур народів СРСР Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка
- 1986 вийшла друком книга «Патріотизм у творах українських письменників». – К., 1986

- p>1988 вийшла друком книга «Олександр Гаврилюк». – К., 1988
- 1989 вийшла друком монографія «За правду слова Шевченка». – К., 1989
вийшла друком монографія «Тарас Шевченко. Коротка біографія» (у співавторстві). – К., 1989
нагороджений медаллю «Ветеран праці»
- 1990 вийшла друком брошура «Андрій Чайковський». – К., 1990
Подяка Мінвузу УРСР
- 1991 нагороджений Грамотою Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка
- 1992 лауреат Премії Т.Г.Шевченка Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Подяка Мінвузу УРСР
обраний академіком громадської Академії наук вищої школи України (нині – Академія наук вищої освіти України)
обраний почесним доктором Дніпродзержинського державного технічного університету
- 1993 головний учений секретар АН ВШ України
вийшла друком праця «Антін Крушельницький». – К., 1993
вийшла друком монографія «Круті дороги повернення». – К., 1993
видано підручник для студентів вищої школи «Українська література» (у співавторстві). – К., 1993
обраний головним ученим секретарем громадської Академії наук вищої школи України (нині – Академія наук вищої освіти України)
- 1994 лауреат Нагороди Ярослава Мудрого АН ВШ України
- 1995-1998 професор кафедри українознавства Київського військового гуманітарного інституту Національної академії оборони України
- 1996 видано підручник «Українська література» (у співавторстві). – К., 1996
нагороджений Грамотою Міністерства оборони України за сумлінне виконання своїх службових обов'язків та з нагоди 5-ої річниці ЗС України
- 1997 Подяка Міністерства оборони України за сумлінне виконання своїх службових обов'язків
- 1998 видано Підручник «Українська література» (для абітурієнтів). – К., 1998
нагороджений знаком «Відмінник освіти України»
Подяка Міністерства оборони України за активну роботу з підготовки офіцерських кадрів
Подяка Міністерства оборони України за сумлінне виконання своїх службових обов'язків
визнаний Американським біографічним інститутом «Людиною року» та кращим освітянином, Лауреатом премії «Засвіти вогонь»
- 1998-2003 завідувач кафедри українознавства Київського військового гуманітарного інституту Національної академії оборони України

- 1999 обраний першим віце-президентом АН ВШ України
нагороджений Дипломом Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка «За великий особистий внесок у справу формування національної свідомості, відродження історичної пам'яті, піднесення духовності українського народу і розбудови та зміцнення Української держави»
видано навчальний посібник «З творчої майстерні драматурга. Деякі питання майстерності Івана Карпенко Карого-драматурга». – Луцьк, 1999
нагороджений Грамотою Міністерства оборони України за сумлінну працю та з нагоди святкування Дня Перемоги
Подяка Міністерства оборони України за плідну творчу діяльність та з нагоди святкування Дня науки
нагороджений Грамотою Міністерства оборони України за особистий внесок у будівництво та розвиток Збройних сил України
- 2000 присвоєно почесне звання «Заслужений працівник народної освіти України»
нагороджений грамотою та срібною премією Богдана Стеціва
нагороджений Грамотою Міністерства оборони України за вагомий внесок у розвиток військової науки
Подяка Міністерства оборони України «За плідну працю та з нагоди святкування Дня працівника освіти»
Подяка Голови Дарницької районної ради м. Києва за досягнення визначних успіхів та високої майстерності у професійній діяльності
вийшов друком навчальний посібник «Українська мова як державна в Україні». – К., 2000
вийшов друком навчальний посібник «Ділова українська мова». – К., 2000
видано монографію «Круті дороги повернення. Літературно-критичні статті та нариси.» – Дніпропетровськ, 2000
обраний заступником голови Української партії
- 2001 нагороджений орденом Святого Рівноапостольного князя Володимира Великого III ступеня УПЦ КП
нагороджений знаком «Подяка» голови Київської міської державної адміністрації
нагороджений медаллю «10 років Збройним силам України» Міністерства оборони України
Подяка Міністерства оборони України за плідну роботу з підготовки офіцерських кадрів та з нагоди Дня працівників освіти
делегат II Всеукраїнського з'їзду працівників освіти України. Член секретаріату
видано «Російсько-український словник загальновійськової лексики, термінів і команд». – К., 2001
- 2002 обраний Президентом АН ВШ України
видано навчальний посібник «Теорія літератури». – К., 2002
видано навчальний посібник «Драма як літературний рід». – К., 2002
присвоєно звання почесного професора Дніпропетровського державного аграрного університету
присвоєно звання почесного професора Волинського державного університету імені Лесі Українки
Лауреат нагороди Святого Володимира АН ВШ України
нагороджений Почесною грамотою МОН України

- 2003 вийшов друком «Словник літературознавчих термінів» (у співавторстві). – К., 2003
видано навчальний посібник «Із секретів творчого процесу митця». – К., 2003
нагороджено Орденом Святого Архистратига Михаїла УПЦ Київського Патріархату
нагороджено Почесною грамотою юридичного факультету КНУ імені Тараса Шевченка
- 2003-2004 професор кафедри слов'янських мов Українсько-Південно-Африканського інституту
політичного лідерства та лінгвістики ім. Н.Мандели
- 2004 вийшла друком монографія «Юрій Липа. Літературний портрет». – К., 2004
присвоєно звання почесного професора Уманського державного аграрного університету
- 2005 нагороджений знаком «За наукові досягнення» МОН України
нагороджений знаком «Подяка» голови Київської міської державної адміністрації
член Президії Асоціації психотерапевтів та психоаналітиків України
вийшла друком монографія «І. Карпенко-Карий і український театр другої половини
XIX – початку XX століття» (у співавторстві). – К., 2005
- 2005-2008 професор кафедри гуманітарних та суспільних дисциплін Міжгалузевого інституту
управління МІУ
- 2006 Лауреат літературної премії імені М. Чернявського «За дослідження творчості письменника та внесок у розвиток художнього слова на Луганщині» ЛОО НСП України
- 2007 вийшла друком монографія «Євген Коновалець і національно-визвольна боротьба українського народу (10-30-ті рр. XX ст.)» (у співавторстві). – К., 2007
нагороджено найвищою Почесною відзнакою «Великого Князя Володимира» Велика срібна зірка УПЦ КП
нагороджений Орденом Павла Чубинського за видатні заслуги та значний особистий внесок у розвиток та зміцнення Української держави
нагороджений знаком «Петро Могила» МОН України
нагороджений Золотою медаллю «Medal of Honor» Американського біографічного інституту
- 2008 удостоєний нагороди «Медаль П.К. Волинського» АН ВО України
- 2008-2009 перший проректор Міжгалузевого інституту управління МІУ
- 2009 голова наглядової ради УкрНДІССПН МОЗ України
нагороджений почесною нагородою – медаллю «За заслуги» Міжнародного благодійного фонду імені П.Чубинського
видано працю «Вибране: Літературознавство та публіцистика». Книга I. – К., 2009
видано працю «Вибране: Літературно-критичні статті та нариси». Книга II. – К., 2009
вийшов друком «Словник літературознавчих термінів» (у співавторстві). – К., 2009
- 2008-2010 завідувач кафедри гуманітарних та суспільних дисциплін Міжгалузевого інституту управління МІУ

- 2010 вийшла монографія «Виховання патріотизму в учнів та студентської молоді» (у співавторстві). – К., 2010
нагороджений ювілейною медаллю «65 років Перемоги»
нагороджений почесною медаллю «За вірну службу ДНУ» Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара МОН України
нагороджений медаллю М.П. Драгоманова за особистий вагомий внесок у розвиток університету
- 2010-2015 професор кафедри української літератури Інституту української філології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
- 2011 обрано іноземним членом Академії наук та мистецтв Сербської Республіки
вийшла монографія «Гуманітарні ресурсні проблеми національної безпеки» (у співавторстві). – К., 2011
вийшла монографія «Вічно в пам'яті і в серці українця...». – К., 2011
нагороджено Золотою медаллю «Незалежність» КО НСЖ України
- 2012 відзначений медаллю «За наукові досягнення імені П.І.Орлика» НПУ імені М.П. Драгоманова
нагороджений ювілейним пам'ятним знаком «90 років Національної академії внутрішніх справ» МВС України
нагороджений медаллю «20 років АН ВО України»
нагороджений медаллю Святого Володимира АН ВО України
нагороджено медаллю та грамотою «Флагмани сучасної медицини» за вагомий внесок у розвиток іміджу охорони здоров'я України
- 2013 нагороджено зіркою «Патріот України» за проявлений патріотизм та бездоганне служіння Україні
нагороджений медаллю «Почесна відзнака» Національної спілки письменників України
нагороджений Орденом Покрови Пресвятої Богородиці
нагороджений медаллю та Грамотою «Флагман освіти і науки України» за вагомий внесок у розвиток освіти і науки України
- 2015 нагороджений «Орденом Кирила і Мефодія» УПЦ КП
нагороджений медаллю Святого Володимира АН ВО України
присвоєно звання «Почесний працівник Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова»
нагороджений Почесною відзнакою «Медаль М.П. Драгоманова»
- 2016 нагороджений медаллю «За жертвовність та любов до України» УПЦ КП
- 13.01. пішов з життя, похований у Державному історико-меморіальному Лук'янівському заповіднику, м. Київ.
- 2017 р.

ДО ПАМ'ЯТІ МОГО СОРАТНИКА, ДРУГА ТА НАСТАВНИКА МИКОЛИ ДУБИНИ

Широкій і науковий громадськості в нашій країні і за кордоном добре відоме ім'я Миколи Дубини – ученого-літературознавця, критика, публіциста, педагога і громадського діяча.

Шістдесят років творчої праці – з гарячим серцем, із повною віддачею себе науковому і громадському обов'язку, завжди на передньому краї великих подій у житті, незамінний у колі друзів, – такий він, як звикли говорити його колеги, глибокий думкою і щедрий душею.

Гортаєш сторінки кількох десятків окремих книг, понад 600 наукових статей, оглядів, нарисів, літпортретів, роздумів, рецензій, есе та спогадів, низку публіцистичних творів, перекладів, антологічних і хрестоматійних збірників, упорядкованих ним творів українських митців, вузівських підручників, навчальних посібників, методичних розробок та програм – і дивуєшся невтомній енергії творчого духу, прискіпливій допитливості й одержимості дослідника, умінню різнобічно й об'єктивно розібратися у складних сьогоденних і минулих проблемах суспільно-політичного, культурно-освітнього життя, мовної та літературної науки.

Основне, що характеризує його творчий доробок – це наукова сумлінність, новизна матеріалу, ерудиція і, безперечно, хист дослідника. Інакше не назвати оте характерне для творчого почерку Миколи Дубини досконале знання історії досліджуваних проблем та літературного процесу загалом, поєднання теоретичної глибини аналізу і принципової оцінки літературних явищ із умінням до кінця ввійти, «вжитися» в світ мистецьких образів, тонко сприймати (й допомогти сприйняти читачеві) їх своєрідність і неповторність.

Микола Іванович Дубина народився 2 (15) січня 1932 року на Волині. Семирічку закінчив у рідному селі Дідичі, а десятирічку – в Олиці, районному містечку, славному своїми історичними пам'ятками, а ще героїчними революційно-визвольними традиціями. У його згадці назавжди лишився довгий битий шлях із Олики, колись районного містечка, через хутори, повз ліс Базатар-

ню, глибокі яри, колишні панські лани та фільварок. Шість кілометрів туди, шість назад і то пізновночі (навчалися-бо старші класи в ті повоєнні роки в третю зміну: не вистачало приміщень) – скільки часу для роздумів і мріянь у ті неспокійні для Волині роки!

Важко сказати, що допомогло хлопцеві так щиро й глибоко полюбити літературу. Чи-то мальовничі краєвиди навколо рідного села, згини спокійної, чистої Полтви, гупання бика від млина у місячні травневі ночі, дрімучі цуманські ліси, райдужні луки в поєднанні з давніми народними переказами й легендами, які чув змалечку, чи, може, велика жага до книги, яку постійно розвивала в ньому мати – Ганна Климівна Сосницька. Довгими зимовими вечорами, сидячи при каганці за гребенем чи в липневім лісі під Мощаницею, куди щороку ходили збирати чорниці, а інколи й за серпом чи плугом на своїй смужці поля, розповідала вона синові і про героїчне минуле своєї землі, про гніт та поневолення, перенесені нею та її ровесниками в 20–30-ті роки, про наймитування в місцевих багатіїв та князів Радзивіллів; співала багато сумних пісень; із великою шаною говорила про Котляревського й Шевченка.

На все життя зберіг Микола Дубина пам'ять про перших учительок Лідію Ярославівну Пачовську та Ніну Потапівну Василенко. Це вони розпізнали в білявому, босоногому хлопчику літературні здібності, а відтак керували його навчанням, заохочували до читання й письма. Вже в п'ятому класі підліток полюбив Т. Шевченка, а згодом його «скорили» І. Франко, Ю. Коцюбинський, О. Кобилянська, П. Тичина. Сильне враження справили «Аргонавти Всесвіту» В. Владка; «Бур'ян» А. Голловка викликав бурю асоціацій. Запам'яталися твори Рильського, Сосюри, Бажана, Усенка, Гончаренка; у середній школі захопили В. Стефаник, А. Франс, М. Лермонтов та В. Короленко.

Уже тоді починається творча діяльність хлопчика. Пише він поезії, невеличкі п'єски; читає на

вигонах у святкові дні вірші, змушує статечних людей думати над власною долею.

Як і інші діти волинських хліборобів, Микола Дубина мріяв про навчання у виші, і вже з вересня 1950 року він – студент історико-філологічного факультету Львівського педінституту. Тут, у Львові, в тодішніх в умовах неспокійного життя, він слухав лекції багатьох прекрасних наставників – М. Возняка, І. Крип'якевича, І. Свенціцького, П. Яременка, Я. Білоштана, В. Півторадні, Ф. Ткача та ін., відмінно навчається, очолює факультетську молодь, а потім – студентське НСТ, «не вилазить» із «багатих» львівських бібліотек; пробує свої сили в науці. На сторінках обласної періодики, в інститутських записках з'являються його перші праці та завеликі як для студента розвідки «Роман про сибірське село» (Г. Марков «Строгови»), «Вій вітерець» та «Світова велич Шевченка», відзначена премією на Республіканському конкурсі студентських наукових робіт.

По закінченню інституту М.Дубина працює на Волині, віддає багато зусиль організації шкільної справи, а разом із тим продовжує літературно-критичні студії. Виходять друком тоді широкі роздуми про твори: О.Гаврилюка, С.Тудора, А.Малишка, Т.Масенка; низки публіцистичних статей про культуру, життя краю та літературно-критичні розробки.

Щасливим для Миколи Дубини видався 1959 рік: він став аспірантом кафедри історії української літератури Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка, очолюваної тоді відомим літературознавцем і прозаїком А. Іщуком. Для кандидатської дисертації обрав недосліджену тему, пов'язану зі становленням революційної поезії Західної України (1917-1929 рр.). Копітка робота над пошуками матеріалів, вивченням раритетних і тоді спецфондівських джерел, тогочасної періодики, мемуарних та епістолярних матеріалів дала можливість на той час молодому досліднику об'єктивно відтворити революційний процес 1920-х років у Західній Україні, а разом із тим повернути літературі багато проскрибованих імен, злочинно викреслених українофобами з життя й літератури.

Згодом, працюючи на відповідальних посадах у Літвидаві, Президії АН України, у Київському університеті, Військовому гуманітарному інсти-

туті Національної академії оборони України, Микола Іванович систематично публікує праці про мистецькі чари окремих письменників (М. Куліша, М. Ірчана, М. Тарновського, Івана Ле, Л. Серпіліна, М. Чернявського, А. Патруса-Карпатського, М. Олійника, О. Богачука, Б. Степанюка, П. Маха, Р. Іваничука, В.Гжицького) та праці із загальних питань розвитку української класичної й нової літератури. У них він зірко підмічає те нове, що відкрив у житті той чи інший митець, намагається розкрити своєрідність художницького хисту і тим самим допомогти читачеві краще, докладніше усвідомити роль певного митця в літературному процесі, його внесок у загальну творчу скарбницю. Причому ясність ідейно-естетичних позицій, вимогливість і безкомпромісність у боротьбі за високу художню якість творів літератури – ось що характерне для змісту й спрямування його літературно-критичних публікацій.

Значну увагу в 1960-ті й у наступних роках дослідник приділив вивченню літератури Західної України, унаслідок чого друком з'явилися літпортрети: А. Крушельницького, А. Чайковського, Б. Лепкого, В. Бобинського, В. Гжицького, О. Гаврилюка, С. Масляка, А. Волощака, М. Сопілки, А. Іванчука, І. Крушельницького, В. Мизинця, К. Ткача, А. Матулівни, Н. Затірахи, М. Марфієвича, М. Слободівни, статті й нариси про літературну критику С. Тудора; публіцистику П. Козланюка, громадську й редакторську діяльність М. Ірчана тощо. Поглиблені й доопрацьовані вони згодом увійшли до книги «Сурмачі возз'єднання», що її видав у 1976 р. «Радянський письменник», а згодом, у 2000 р., ці та інші статті й нариси ввійшли до книги «Круті дороги повернення», видані окремим виданням у Військовому гуманітарному інституті та Дніпропетровську.

Велика заслуга Миколи Дубини й у тому, що він розшукав, підготував тексти, упорядкував та видав окремими книжками твори багатьох українських письменників. Йдеться про підготовлені ним: двотомник творів А. Крушельницького, роман А. Чайковського «Олексій Корнієнко», «Поезії» та вибране «Гість з ночі» В. Бобинського, «Будинок здоров'я» С.Масляка, «Пісні про руки» І.Крушельницького, «Червону корсетку» В. Мизинця, «До сонця» М. Сопілки, «Добридень, оновлений краю!» М. Марфієвича, «З до-

ріг» Ф. Малицького, «Пісня з Берези» О. Гаврилюка, «Поезії» Я. Кондри, М. Кічури, «Вибране» М. Калинчука, Г. Жежко та ін. Ці книги одержали багату пресу. Про них схвально відгукувались і за кордоном.

Значний науковий інтерес мають праці дослідника, пов'язані з проблемою показу всебічної ролі і винятково великого значення, що їх відіграли особа і творчість Т. Шевченка в розвитку суспільно-політичного, культурно-освітнього життя та літературного процесу в Західній Україні, від появи тут творів великого Кобзаря і першого відгуку про них і аж до осені 1939 р. Йдеться про кілька десятків статей-розвідок, що друкувались впродовж 60–90-х років ХХ століття на сторінках республіканської періодики, окремих збірників та наукових і зарубіжних видань.

У 1969 р. вийшла в світ монографія М. Дубини «Шевченко і Західна Україна», а в 1989 році – «За правду слова Шевченка», що якоюсь мірою підсумували тривалі шевченкознавчі пошуки дослідника. Вони й лягли в основу його докторської дисертації.

Перу Миколи Дубини належить низка праць з теорії літератури. Це передусім: «Драма як літературний рід», «Літературний рід, вид, і підвид (різновид)», «Творчий метод. Літературний стиль. Напрям. Течія», «Послання», «Нарис і його проблеми», «Поема» та інші, у яких він розглядає проблеми специфіки літературної творчості, методу і стилю, зв'язку літератури з життям народу, своєрідності художнього образу, значення народності, національного спрямування тощо.

Прискіпливе естетичне чуття, увага до специфіки художнього твору, вміння побачити й оцінити окремі художні деталі в динаміці творчого росту митця, осмислити й узагальнити значні явища письменства – такі основні прикмети не одного десятка праць Миколи Дубини, присвячених дослідженню новітнього літературного процесу. Чи розмірковує він про тенденції розвитку української поезії, прози, публіцистики, радіє творчим успіхам і вболіває за невдачі окремих письменників, аналізуючи їхні нові твори, – скрізь і завжди він шанобливо ставиться до об'єкта дослідження, вимогливий в їх оцінках, доброзичливий і відвертий у порадах.

Микола Дубина брав участь у створенні таких капітальних наукових видань, як: УРЕ, УРЕС, «Шевченківський словник», «Літературна енциклопедія»; упорядкував десятки збірників, серед них, зокрема: «Література і сучасність», «Мир і труд», «Письменники Радянської України» та багато інших.

Відомий він і як перекладач, публіцист. Білоруси дякували за переклад творів І. Науменка, росіяни – М. Грибачова. Ясна Поляна раділа перекладу книги Л. Сахалтуєва про Льва Толстого.

У публіцистичних статтях і нарисах («На шляху розквіту», «Як позбутися тавра раба», «Хто скоїв злочин віку», «Чужі символи, чужа мова», «Пізнайте істину – і вона врятує вас», «Факти і пам'ять серця» та ін.) порушено гострі соціальні проблеми, передано захоплення людьми праці, звеличено тих, хто боровся за соціальне і національне визволення України.

В усіх куточках України знали Миколу Дубину як майстерного лектора. Користуються популярністю його підручники, навчальні посібники, хрестоматійні збірники. За створеними ним програмами навчаються та працюють у середніх школах, у вищих навчальних закладах. До речі, понад 30 років Микола Дубина працював провідним професором у Київському державному університеті ім. Т.Г. Шевченка, читав основні курси з теорії літератури і літературної критики, вів спецкурси і спецсемінари, керував кандидатськими дисертаціями й дипломними роботами студентів, консультував докторантів.

Очолював спецради по захисту кандидатських та докторських дисертацій, Шевченківський науковий центр, був головним редактором «Вісника філології».

Створив власну наукову школу. Нині її вихованці – Н. Юхимчук, Т. Беч, О. Яблонська, М. Сур'як, В. Зубович, Л. Коломієць, Л. Рева, І. Кульчицька, В. Кащенко, Л. Нілова та багато інших кандидатів, докторів наук, доцентів, професорів, які очолили факультети, кафедри цілої низки вищих навчальних закладів України. Багато зусиль доклав він і до підготовки докторів наук. Власне, не одне покоління філологів і журналістів називає його улюбленим учителем та наставником. Микола Іванович – лауреат Шевченківської премії.

З 1995 р. Микола Дубина працював в Національній академії оборони України. Завідував кафедрою українознавства, вів провідні курси, керував написанням наукових праць, до того ж повністю віддавав себе вихованню національно свідомих і висококваліфікованих офіцерів Збройних сил України.

За сумлінну працю неодноразово відзначався нагородами, подяками керівництва академії та Міністерства оборони України, а в 2000 р. йому присвоєно звання «Заслужений працівник народної освіти України».

Педагогічну і творчу роботу М. Дубина поєднував з громадською: обирався профспілковим керівником, був членом науково-методичних і художніх рад товариств та культурно-освітніх закладів Києва.

Значну увагу приділяв він вихованню творчої молоді як керівник Університетської літературної студії ім. М.Т. Рильського. У тому, що тільки за півтора десятка років низка випускників університету поповнили Національну спілку письменників України, заявили себе як талановиті поети, прозаїки, літературні критики є й його чимала заслуга. Назву деяких з них: І. Малкович, О. Логвиненко, Н. Білоцерківець, О. Матушек, О. Матюх, Л. Таран, В. Герасим'юк, О. Вертіль, В. Осадчий, П. Боярчук, О. Крижанівська, О. Медведь та ін.

Микола Іванович належав до тих учених, які не лише досліджують певне коло проблем, займаються конкретним питанням, він постійно дбав про виховання наукової молоді, надихав її на сміливий пошук, підтримував енергійні починання, закликав до напруженої праці над новими складними завданнями української літературної науки і культури. Допомігав молодим науковцям, багатом початківцям і всім, хто звертається до нього. Із Волині просить допомоги здібний поет Микола Сидорчук, Микола Черняк з циклом цікавих віршів проситься в «Літературну Україну», Петро Боярчук ділиться радістю з приводу виходу своєї нової книги, з Луганська пише Андрій Медведенко, з Київщини – О. Лупейко, Р. Крушельницький – зі Львова та ін.

Окрему сторінку діяльності Миколи Дубини становить Академія наук вищої школи України. З 1993 р. – він її головний учений секретар, з 1999 року – перший віце-президент, а з 2002 р. – Президент. До всього мав причетність, бо був душею Академії.

Внаслідок негарних вчинків М. Дробнохода, який з 1999 по 2002 рр. очолював Академію, М. Дубина змушений був 2006 р. створити нову Академію – Академію наук вищої освіти України, перед цим перенести п'ятирічну судову тяганину, яку затіяв згаданий суб'єкт. Нова Академія як спадкоємиця попередньої розцвіла і зміцніла за останні роки, збагатилася кількісно і якісно. Вона розгорнула активну діяльність у регіонах, видавничу справу, зв'язки з зарубіжними науковими центрами тощо.

Микола Іванович часто бував у дорозі... Наукові пошуки, лекторська, педагогічна й науково-організаційна діяльність примушували його відвідувати м.м. Луцьк, Запоріжжя, Львів, Чернівці, Харків, Суми, Житомир, Дніпропетровськ, Одесу. Він був бажаним гостем обласних письменницьких організацій, вищих навчальних закладів, середніх шкіл, філій Академії. Головував на ДЕК, брав участь у відзначенні ювілеїв письменників, виступав перед вчителями, студентами та громадськістю.

Микола Іванович був організатором і учасником низки всеукраїнських та міжнародних наукових конференцій і симпозіумів – славістичних, присвячених ювілею М. Драгоманова, Т. Шевченка, І. Франка, спеціальним проблемам вузів тощо.

І ще на одну рису небуденного таланту Миколи Дубини хочу звернути увагу. На велику людську доброту, чуйність, інтелігентність, чистоту в людських взаєминах і відсутність у стосунках з іншими найменшої пози. Микола Іванович завжди однаково був рівним, за найбільшої зайнятості – доступний, привітний, доброзичливий. Він якось непомітно вмів підтримати, підбадьорити, поділитися своїми знаннями і досвідом.

Вічна пам'ять про тебе, мій друже, буде жити в наших серцях!

*акад. Табачников С.І. –
в.о. Президента ВГО «АН ВОУ»*

ТАЛАНТ, ОГРАНЕНИЙ ДОЛЕЮ

(Інтерв'ю академіка-секретаря Відділення масової комунікації АН ВОУ акад. В.І. Шпака, яке було взято у першого Президента АН ВОУ акад. М.І. Дубини у 2012 р.)

Науковому, освітянському та літературному світу в Україні та за її межами добре відомо ім'я вченого-літературознавця, критика, публіциста, педагога і громадського діяча Миколи Івановича Дубини.

Десятки років самовідданої творчої праці, непохитна вірність своєму громадянському обов'язку, безмежна любов до своєї Батьківщини беззаперечно внесли його до когорти провідних знаних людей України, якими пишається наша держава.

Але, Миколо Івановичу, все колись починається. Повернемося до того часу, коли в сім'ї Дубин

народився хлопчик. Розкажіть, будь ласка, що то був за час, якою тоді була Ваша «мала батьківщина», якими були Ваші батьки, діди, бабусі?

Народився я 2 (15 за старим стилем) січня 1932 року на Волині. Батьки мої були простими людьми, хліборобами, козацького роду. У переліку козацьких листів, між іншим, згадується наше прізвище.

Ваш рід походить від волинських чи запорозьких козаків?

Від запорозьких козаків. У лихі години чимало волинян утекло до них. Тому там і знайшлося місце для Дубин. У нашому селі Дідичі

Ківерцівського (колись Цумівського) району Волинської області було багато Дубин, а серед них одних Микол 10 чоловік. Так що дуже важко було розрізнити мене серед інших. Не завжди можна було сказати, хто це написав або хто це виступив...

Мати моя, Ганна Климівна, походила з роду Сосницьких. Це була проста красива жінка з довгою гарною косою, чорними очима, тиха, покірна людина, яка мала дуже добре серце і ні на кого не тримала зла.

Батько був холериком, точно з Дубин. 1939 року (а ми ж тоді були, як колись казали, під «буржуазною Польщею») поляки вирішили повністю «шляхтизувати» Волинь, тобто зробити українців поляками. Батько мій виступив (як у нас казали «мав протест») проти цього і з Дубинських зробив прізвище Дубина. Отак ми й пішли – Дубини без «-ський». Тато вважав, що Дубинський – це польське прізвище. Гадаю, що він помилявся, але що вже зробиш, що зроблено те зроблено.

А прізвище матері теж польське?

Чому польське? Українці теж мали такі прізвища. Прізвище «Сосницькі» було більш характерним для білорусів та поляків.

Всі ми жили в селі Дідичі, де батько свого часу був головою колгоспу.

А корені мами?

Корені мами були теж із хліборобів. Я ще пригадую свого діда Кліма і бабу Василю. Найбільшим подарунком на Новий рік для мене були два червонобокі яблука, які дід дивним чином зберігав для мене у коморі. Це був найсолодший і найжаданіший подарунок. Я досі, маючи вже солідні роки, згадую ті яблука з вдячністю. До речі, на дачі у нас, де багато старих яблунь, росте і така, що родить яблуками, як з мого дитинства. Коли я тільки ще познайомився з моєю нинішньою дружиною, вона пригощала мене саме цими яблуками з її саду.

Ви розповіли про дідуса і бабусю по матері, а по батькові?

Батькову рідню знаю трохи менше. Дід Ілля, батько мого тата, був також холериком. Він з

якихось причин не дуже любив мого батька, тому у нас в гостях бував мало, та й ми гостювали у нього лише зрідка. Він більше любив свого старшого сина Грицька, з ним він і жив. А бабусю по батькові я і не пам'ятаю, вона рано померла. Мати розповідала, що це була дуже красива жінка, від якої завжди віяло теплом і турботою про родину.

А Ваша родина, взагалі, була великою?

Родина батька була великою. У нього були ще дві сестри – Катерина і Настя та брат Грицько, ще двоє дітей померло. Так що, бачите, шестеро дітей було...

Зрозуміло. А у мами рід великий?

Ні, у мами був брат Антон, до речі, мій хрещений батько, і була сестра Марфа. Тітка Марфа жила у сусідньому селі, а мій хрещений жив у Дідичах... Мені він видавався гарною людиною. Я пригадую, коли я вже був студентом, від допомагав мені, давав гроші на дорогу, і так я їхав із вдячністю до свого хрещеного батька.

Ваші батьки не були заможними людьми?

Батько мій належав до бідняків, тобто до людей, які мали всього три гектари землі. У 1939 р. у нас її стало ще менше, почалася «парцеляція»: один гектар залишився у матері, а у батька – пів-гектара. Тож ці півтора гектара поміняли на іншу землю і виїхали на хутір. Там ми отримали три гектари землі, на яких побудували хату, і там довгий час жили. Так що під час німецької окупації ми жили на хуторі.

Ви казали, що Ви були охрещені. Обряд відбувся у православній церкві?

Мене хрестили в церкві села Дідичі. Хрестив мене батюшка на прізвище Сльозка.

Це Ви пам'ятаєте чи Вам переказували?

Це мати мені розповідала. А того батюшку я знав пізніше. Пригадую, що він завжди запрошував мене стояти в церкві та тримати його кlobук. Я вважав це за честь. А він завжди давав мені додому просфору, і я дуже гордився, що міг принести її батькам...

Ви ходили до православної церкви чи до греко-католицької?

Ми ходили до православної церкви.

А взагалі в селі люди були якої віри?

У Дідичах тільки кілька людей були греко-католицької віри, а всі інші – православні.

На Волині у цей час було багато католиків?

На Волині католиків було небагато, принаймні, менше, ніж на Львівщині. Львівщина перейшла одразу на греко-католицьку традицію відповідно до Люблінської унії. Волинь же була православною, і її жителі дуже прагнули залишитися вірними цій релігії, бо вважали, що православ'я і є частиною національної ідентичності. Релігійну конфесію вони ототожнювали з національністю.

Миколо Івановичу, виходить, що вся Ваша родина жила у Дідичах?

Так, і нікуди не переїжджали і не виїжджали.

Отже, всі Ваші дитячі роки пройшли у Дідичах. Ви жили разом з мамою і татом чи, як зараз модно, у дідуся з бабусяю?

Для моєї мами це був уже другий шлюб. Від першого чоловіка вона мала доньку. А батько пристав до неї у найми, власне, у приймаки. Тож я у матері – друга дитина, а у батька – перша. Так ми і жили у маминій хаті. Хата була невеличка, май-

же така, як шевченківська, може трохи краща. Ми у 1946 чи 1947 році знову повернулися у село: села тоді знову «укрупнялися».

Сестра була старша за Вас, чи означає це, що саме вона доклала найбільших зусиль до Вашого виховання?

Можна сказати, що виріс я на руках у своєї матері, бо сестра не завжди мене доглядала.

Вона була набагато старша від Вас?

На 7 років. Небагато, але в дитинстві це відчутно.

А у Вашій родині був якийсь розподіл обов'язків по господарству?

Розподілу обов'язків не було. Хатні справи виконувала мати. Батько більше працював.

Скажіть, будь ласка, хто був головним у Вашій родині?

Як правило, мама. Вона завжди казала, коли давала розпорядження, що то батько наказав: мама була розумною, працювитою, доброю жінкою. Суперечки між батьками інколи були, але сварилися дуже рідко. Тоді мама десь на тиждень «виходила з ладу», нездужала. Все буквально зупинялося...

Які ж забавки були у той час у хлопчиків?

Батько. Дубина Іван Ілліч

Мати. Дубина Анна Климівна

Не так багато. Я пригадую весняні вечори, коли ми збиралися гуртом, грали у квадратики, у городки. Пам'ятаю, у селі була початкова школа. Сестра її відвідувала, і якщо вона вчила якийсь вірш, то я знав його раніше – бо мав добру пам'ять. У селі був великий вигін, там щонеділі збиралися чоловіки і вели свої теревені. Я приходив до них і читав їм вірші. Навіть заробляв якісь гроші, хтось давав цукерки, і це було надзвичайно приємно для мене. Я читав вірші і вони мене хвалили. Кожен дорослий волів мене ще й погладити по голові.

А ось з тих часів, дитячих, юнацьких, залишилися у Вас друзі, які згодом йшли з Вами по життю?

Знаєте, я мав хороших друзів. У нас була тільки початкова школа, а потім «семирічка» на базі тієї школи. А в середню школу треба було ходити десь кілометрів зо три. А зразу після війни, як правило, ми ходили в третю зміну. У той час Волинь була, я б сказав, не зовсім спокійною територією. Там діяло чимало різних військових формувань, не завжди миролюбних. Частенько навідувалися «бандерівці», які не дуже приязно ставилися до нашого навчання у «совецькій» школі. Казали, що краще не вчилися б взагалі.

Вам було сім років, коли розпочалася Друга світова війна. 1939 рік, Ви ще мала дитина, і все ж, що залишилося у пам'яті від того часу?

Я все пам'ятаю, причому чітко, ніби це вчора відбувалося.

Першою зайшла в село Червона армія чи німці?

Червона армія. Я пригадую, як зібралося багато людей, які з приємністю зустрічали червоноармійців.

Вітали?

Вітали: і хлібом-сіллю, квітами... чим мали, ділилися. І я був там серед людей. Всі навколо співали пісень, танцювали. Але скоро такий позитивний настрій змінився... Селяни були невдоволені новою владою і почали нарікати на неї. Таким мені запам'яталося визволення західних українців у 1939 році.

Радість швидко змінилася великим гнівом. Ситуація загострювалася через намагання влади швидко організувати колгоспи.

Ви пішли у колгосп?

Ні, ми у колгосп одразу не вступили.

Ви не боялися, що Вас покарають?

Репресували у селі багатьох. У кого хати під бляхою, то вже куркулі і вороги народу.

А Ваша родина?

Наша родина не постраждала, бо, як я казав, у нас було тільки три гектари землі. І батько нікуди не вступав, тримав середину: ні туди, ні сюди.

У той час до початкової школи брали у якому віці?

Тоді йшли до школи у сім років. Але я пішов у шість, бо не хотів сидіти вдома. Я знав вже табличку множення і вмів писати всі літери.

Ви пішли до школи ще «за Польщі», а згодом прийшли «совети». Що змінилося?

Змінилося практично усе. А під час німецької окупації, у 1939 році, коли ми знову пішли у перший клас, я почав добре вчитися, виконувати завдання, гарно писати. До речі, каліграфія у мене залишилася ще з тих часів.

Отже, Ви знову пішли у перший клас, а підручники змінилися?

Слід сказати, що коли я йшов до школи, то мав українські підручники. У старших класах відбувався розподіл на польські і українські класи.

А з першого класу?

З першого класу я був у тій групі, яка вивчала польську мову тільки на окремих уроках. А всі інші предмети викладали українською.

Ви закінчили початкову школу відмінником чи ні?

Так, відмінником. А потім «семирічку» відмінником, а у середній школі мав декілька четвірок, зокрема з німецької мови.

А польською мовою Ви добре володієте?

Володію. Аби мені пожити тиждень-другий у Польщі, то я вільно заговорив би польською мовою. Я все розумію, читаю польські тексти. До речі, останні роки мене запрошують почитати лекційні курси з української літератури, історії в польських вишах. Може, і погоджусь. Тоді попрактикуюсь. Пригадую, що на початку дев'яностих ми з моєю дружиною їздили до Праги, куди мене запросили до Карлового університету. Там я мав можливість ще й спілкуватися з колегами трошки чеською мовою. Моя дружина чудово

знає чеську, вона жила в Празі з батьками. Батько в неї був на дипломатичній службі. Вона і підтягнула мене трошки. Хоча була зі мною і все чудово перекладала. Ще коли ми з нею познайомилися, вона краще розмовляла чеською, ніж українською. Тож, як бачите, я і раніше вже був знайомий з цією слов'янською мовою. А мені натомість довелося їй трохи допомогти перейти на українську. Вона мені багато набирала тексту моїх рукописів, бо добре друкувала на машинці. Так і перейшла на українську.

Миколо Івановичу, а як для Вас розпочалася Велика Вітчизняна війна? Чим запам'ятався той червневий день?

Мушу сказати, що початок війни був для нас надзвичайною подією... На світанку 22 червня ми прокинулися від страшного гуркоту, то німецькі літаки бомбили замок в Олиці. Коли містом володів могутній рід Радзивіллів, воно не поступалося Луцьку ні за кількістю населення, ні в економічному та адміністративному значенні. Костел Святої Трійці, до речі, вважали другим духовним закладом Польщі. Чимало поляків на Великдень приїздили у наш костел, бо перший був у Варшаві, а другий – у нас, в Олиці.

Велика війна прийшла несподівано?

Були розмови про можливий напад німців, але панічних настроїв не було.

Треба сказати, що люди вже щось подібне пережили під час вторгнення Червоної армії.

Як швидко німці зайшли у село?

Незважаючи на те, що кордон був поруч, німці з'явилися у нас не одразу.

Червона армія тримала оборону?

Ні, боїв не було.

Селяни зустрічали німців так, як свого часу вітали Червону армію?

Може було менше ентузіазму, але зустрічали квітами. Я бігав на шлях дивитися на колони німецьких машин. Їхні солдати були привітні і кидали дітям цукерки. Правда, то були цукерки з Луцької кондитерської фабрики.

Батько був з родиною?

Ні, батька ще до початку війни забрали в армію. Він належав до польських офіцерів – уланів.

А як так сталося?

1939 року його ще поляки забрали на військову перепідготовку, і прямо звідти він пішов воювати з німцями. Так що батько розпочав війну у складі польської армії. Після окупації Польщі він повернувся додому, йому дали тиждень на відпочинок. Він дав чесне слово, що повернеться у радянську армію. Слово своє він стримав, відступав з червоноармійцями аж до Москви, а звідти дійшов аж до Магдебурга. Двічі був поранений, пройшов Росію, всю Україну, Польщу.

Рядовим солдатом?

Батько був солдатом-артилеристом. Приніс додому цілий іконостас нагород. Серед них пам'ятаю медалі: «За відвагу», «За взяття Берліну», «За оборону» різних міст та багато інших.

Ви казали, що німці пройшли, навіть не заїхавши в село? Як довго тривало безвладдя?

Німці приїхали у село десь за півтора місяця. З перших днів нової окупації голови підняли багаті, ті, кого переслідували за радянської влади. Насправді, самоорганізувалися. З приходом німецької армії націоналістичні організації вийшли з

*Підпис на звороті -
Сину Миколі від батька, березень 1945 р.*

підпілля. Саме вони взяли відповідальність за налагодження нового життя.

А коли зайшли німці, то молодих хлопців не «підчищали»?

Німці їх до війська не брали. Вони могли піти працювати у поліцію шуцманами, тоді їм давали одяг, зброю.

Хлопчиком Вам довелося жити за трьох уст-роїв: за Польщі, радянської влади та нового німецького порядку. Чи бачили Ви у них якусь різницю?

Скажу єдине, за німців було безправ'я.

Населення співчувало євреям?

Односельці не тільки співчували, але й допомагали чим могли. Моя мати також переховувала одну єврею з дитиною.

Скільки тривала окупація?

З 1941 по 1944, три роки.

Отож, війну мені довелося відчувати сповна, побачити і зв'язчу лють, і людське горе, і невичерпні жіночі сльози – все це я пережив.

За німців школа працювала?

Школа працювала тільки один рік, перший, а далі ніхто не хотів нести за неї відповідальність...

На той час Ви фактично закінчили два класи?

Два чи три класи, і навчання перервалося на декілька років.

Миколо Івановичу, чи правду кажуть, що во-яки УПА користувалися підтримкою місцевого населення, і всі їхні дії були спрямовані у той час проти німців?

Принаймні, ніхто з них не дружив із німцями. Бандерівці були категорично проти німецької окупації і боролися із загарбниками усією силою.

На Вашу думку, чи можна визнати УПА складовою частиною тих, хто досяг перемоги над фашизмом?

Думаю, що так. Вояки УПА були не тільки підпільниками, диверсантами чи партизанами, вони проводили цілі військові операції проти німців. Гітлерівці були особливо жорстокими до українських націоналістів.

Ви не мали жодних відомостей про батька?

Ні, не мав.

Турбота про двох дітей цілком лягла на мате-рині плечі? Діти залучалися до праці?

Весь час працювали.

Так що у домі була, хоч і мала, але чоловіча рука?

Була то була, але не все було так безхмарно.

Голодували?

Не могу так сказати. Молоко і хліб у нас були завжди. М'ясо та сало – лише на свята...

І все ж таки Червона армія прийшла на Во-линь... Люди знову зустрічали її з квітами?

Ні, вже так не зустрічали. Цього разу вона прийшла тихо.

Ви пам'ятаєте, як у село прийшла Червона армія?

Так, я навіть нарис про це написав, який було надруковано на першій сторінці «Літературної України»...

Першого вересня 1944 року Ви знову пішли до школи?

Наша початкова школа стала семирічною. Так що я пішов у Дідичівську семирічну школу, одразу у 5-й клас.

Яким було те повоєнне життя?

Важко було. Не було, що взути, на чому писати.

Ви тоді були підлітком. Чим жили, чим захоплювалися, про що мріяли?

Навіть не знаю, що сказати. Мрії були досить тривіальні. Пам'ятаю тільки роботу, з ранку до ночі... Коли тяжко працюєш, то не особливо думаєш про майбутнє. Єдине, чого хотілося, щоб повернувся батько...

Література подобалася Вам ще з початкової школи?

Книжок було дуже мало...

Любов до читання, до літератури виникла сама собою?

Напевне, ні. Моя мати дуже любила читати. Вона знала дуже багато віршів. То були найщасливіші вечори, коли я сидів біля мами, а вона мені щось читала... І зараз люблю, коли ми вдвох, і моя дружина мені читає...

Перші літературні розвідки, це були просто шкільні твори чи щось більш серйозне?

Я писав дуже гарні шкільні твори. Вчителі завжди мене хвалили, а друзі не могли дочекати-ся, коли я напишу, щоб швиденько списати...

Отже, Ви вже у школі знали, що будете літератором?

У школі визнавали те, що я маю схильність до літератури.

Скільки Вам було років, коли Ви закінчили школу?

Шістнадцять.

Сумнівів куди вступати вчитися далі не було?

Ні, не було. З Василем Іпатюком, моїм другом, ми одразу поїхали до омріяного Львова... Та трохи спізнилися, так що вступні іспити треба було доскладати... Мені довелося демонструвати знання з української мови.

Скільки іспитів Ви складали?

Одинадцять чи дванадцять, навіть географію складали.

А яку Ви обрали спеціальність?

Я вступав на історико-філологічний факультет.

Чому Ви обрали саме Львівський педагогічний інститут?

Ви не забувайте одного, що ми були сільськими дітьми. Для мене саме слово «педагог» було вершиною мрії. Найосвіченішими людьми на селі були вчителі...

Коли повернувся батько?

Батько повернувся у 1948 році. Після Перемоги він ще три роки був у Магдебурзі.

Щось розповідав про війну, свої подвиги?

Він привіз купу фотографій... Багато розповідав про свої подвиги...

Батько повернувся і пішов працювати у колгосп?

Його одразу обрали головою колгоспу.

Що можете сказати про Ваше студентське життя?

Важко було, надзвичайно важко... Було багато друзів... Я був комсоргом курсу, а потім заступником секретаря комітету комсомолу інституту. Саме в цей час я почав писати свої літературні праці...

Я ще пригадую, як виступав з першими своїми творами на різних конференціях. Навіть отримав невелику премію на Міжреспубліканській нараді молодих учених. Тоді я вже був головою НСТ – наукового студентського товариства...

Доля дарувала Вам лідерські риси. Скажіть, будь ласка, які риси лідера Ви цінуєте найбільше?

Коли біля тебе є люди. Це основне. Справжні, вірні, які поділяють твої погляди, хочуть з тобою говорити, слухати, допомагати.

Отже, лідер – це людина, яка вміє спілкуватися і організовувати навколо себе інших?

Певною мірою так. Бо ще є одна риса, яка робить людину лідером – її світоглядні погляди... Лідерство – це ще й величезна відповідальність...

І Ви, молодий хлопчина, одразу після закінчення університету, без будь-якого досвіду обійняли посаду директора школи? Не було боязко?

Після закінчення педінституту я п'ять років пропрацював директором школи. Думаю, що мене рекомендували на цю посаду через мою наукову та громадянську активність...

Страху не було, лише тягар великої відповідальності... А відповідальність тоді була не така, як зараз. Щось не так і тюрма. Директорські голови летіли наліво і направо.

Напевно, був у Вас такий момент, коли партійні керівники говорили прямо: «Миколо Івановичу, чи не час Вам вступити до партії?»

Ясно, що було.

Ви так і не вступили до КППС?

Я не вступав до компартії.

Не шкодуєте?

Ні, не шкодую.

Не думаєте, що Ваше життя могло змінитися?

Могло змінитися кардинально, якби я вчасно вступив до партії. Але, що було, те було.

Як Ви оцінюєте тогочасну систему освіти?

Та система, безумовно, давала певне коло знань, але, переважно, навчання було заідеологізовано.

Чи могли би Ви порівняти суму знань випускників тогочасної вищої школи і сучасної?

В освоєнні обов'язкової програми безумовна перевага випускника. Сучасний випускник має більш широкий і вільний доступ до інформації, можливість мати набагато глибші знання, але чомусь цього не дуже хоче. Можливо й вчителі не ті...

А у кого вчився молодий директор школи? З кого Ви брали приклад? Хто був Вашим наставником?

Я мав одного наставника, якого справді любив, шанував і шаную й досі. Це професор, доктор філологічних наук, а тоді кандидат наук, Яків По-

рфирович Білоштан... З 1962 року перейшов на роботу до Київського університету імені Т. Шевченка, де довгий час обіймав посаду декана філологічного факультету.

Це він забрав Вас на роботу у Київський університет?

Ні. Він став деканом пізніше. Я прийшов в університет з Президії Академії наук України, де працював старшим науковим співробітником.

Після роботи у школі я вступив до аспірантури Київського університету імені Т. Шевченка на кафедру історії української літератури, де навчався три роки.

А Ви можете сьогодні уявити, що простий сільський хлопчина, навіть директор школи, з Волині, без чийсь допомоги може вступити в аспірантуру КДУ?

Не можу.

У ті роки це було можливо?

А тоді було можна. Бо відбір йшов, виходячи з рівня знань...

Миколо Івановичу, в якому році Ви вступили до аспірантури?

Я вступив у 1960 році...

В аспірантурі я вчився на стаціонарі. Я написав дисертацію за два роки. У вільний від навчання час читав лекції.

Я робив своє дослідження з серцем і душею, воно було надзвичайно близьким для мене.

Де відбувся захист дисертації?

В Інституті української літератури.

Миколо Івановичу, Ви на той час вже були одружені?

Так, одружився у 1962 р., на другому курсі аспірантури. Моя перша дружина закінчила Інститут іноземних мов і працювала зі мною ще у середній школі у Локачах. З того часу ми були знайомі і підтримували зв'язки... Але доля розпорядилася так, що ми розлучилися з нею. Так трапилося. Не знаю чому, було щось таке, що не з'єднувало нас на рівні підсвідомості. На жаль, вона вже померла... Я одружився вдруге. Але, як кажуть, від долі не втечеш – розлучився вдруге. Доля вела мене до іншої...

Від першого шлюбу у мене залишився син. Він закінчив Київський університет імені Тараса Шевченка, літератор. Пішов моїми слідами.

Гени передалися?

Ймовірно. Захистив кандидатську, докторську дисертації, професор. Нині працює завідувачем кафедри літератури Київського національного університету культури і мистецтв.

Ви пишетеся своїм сином?

Можна так сказати, я намагався «зробити з нього людину», гарну людину, багато передав йому того, що знаю сам. Зараз він працює, нарікань немає, знає власний предмет, має гарну бібліотеку. Я переживаю за нього, бачу його недоліки, мені буває прикро, говорю йому про це, інколи навіть серджусь...

А у сина вже є діти?

Так, донька.

Багато проводите часу разом?

Намагаємося бути разом, частіше, звичайно, на свята. Ходимо один до одного в гості, гуляємо, спілкуємось. Синова родина дуже близька мені.

Отже, після закінчення аспірантури Ви поринули у світ науки?

Ні, я пішов працювати у Держлітвидав України, старшим редактором. Освоював редакторський фах протягом двох років. Потім мені запропонували місце старшого наукового співробітника у Президії Академії наук України. Тоді я перейшов на наукову роботу.

Чи не думали Ви тоді, що самі будете президентом Академії наук вищої освіти України?

Ні. Правда, у Президії я працював на досить цікавій роботі: всі доповіді, статті проходили через мої руки як літератора. Багато чого пригадую цікавого. Пригадую, навіть, як вперше за мою каденцію мені доручили підготувати до друку у «Радянській Україні» велику, гарну статтю Бориса Патона – президента Академії...

Скільки років Ви працювали в АН України?

Близько п'яти років. Після Академії мене запросили до Київського державного університету імені Тараса Шевченка на кафедру теорії літератури. Працював старшим викладачем, доцентом, а потім і професором. До 1995 року.

Докторську дисертацію Ви захистили вже працюючи в Університеті?

Так, у Київському університеті імені Тараса Шевченка. Тема була досить непроста, давала привід для розмов...

Навіть професор, доктор наук, провідний фахівець кращого університету країни не мав доступу до історичної інформації, архівів?

Не мав жодного доступу нікуди...

Працюючи в університеті, інших вищих навчальних закладах України, Ви все ж таки були фахівцем із сучасного літературознавства?

Не тільки. Ще я викладав курси з історії та теорії літератури, специфіки художньої творчості, принципів аналізу художнього твору, літературної критики та багато інших.

Ви маєте солідний науковий доробок?

Так, мушу сказати, в мене дійсно багато праць, публікацій. Це і наукові статті, монографії, підручники, навчальні посібники. Це і численні публікації в пресі, зокрема, в «Радянській Україні», в «Літературній Україні», в «Освіті» тощо.

Вашому перу належать дослідження, присвячені творчості таких титанів, як І. Франко і Л. Українка, І. Карпенко-Карий і В. Стефаник, М. Рильський і В. Сосюра. Творчість яких відомих постатей ще Вас цікавила?

Багатьох: В. Бобинського, М. Ірчана, А. Чайковського, Б. і М. Олійників, М. Чернявського, М. Куліша, О. Богачука, А. Патруса-Карпатського, П. Маха та інших. В основному мої численні наукові розвідки присвячені дослідженню проблем історії української класичної та нової літератури, теорії літератури, міжслов'янських літературних взаємин та фольклору.

Миколо Івановичу, Ви автор цілого циклу праць, присвячених проблемі показу всебічної ролі поета Т. Шевченка й виняткового, неоціненного впливу його творчості на пробудження й розвиток політичного й культурно-освітнього життя Західної України. Розкажіть про це детальніше, будь ласка.

Йдеться про кілька десятків статей-розвідок, які вийшли друком упродовж 60–90-х рр. ХХ ст.

на сторінках центральної республіканської періодики, окремих наукових збірників, видань Польщі, Чехословаччини, США, Канади та ін. У ці роки вийшли в світ і такі монографічні праці, як «Шевченко і Західна Україна», «За правду слова Шевченка», «Пам'ятники Т. Шевченку в Західній Україні», які певною мірою підсумували мої тривалі пошуки, починаючи ще з часів роботи над дисертацією.

Скільки всього монографій маєте?

Маю на сьогодні 25, а то і більше самостійних наукових досліджень.

Відомо, що Ви розшукали, підготували, упорядкували тексти, писали передмови, примітки, коментарі до них, видавали окремими книжками твори багатьох українських репресованих письменників. Розкажіть і про це.

Так, йдеться про двотомник творів А. Крушельницького, роман «Олексій Корнієнко» А. Чайковського, «Поезії» та «Гість із ночі» В. Бобинського, повісті «Будинок здоров'я» С. Масляка, збірки «Пісня про руки» І. Крушельницького, збірки «Червона корсетка» В. Мизинця, «Добридень, оновлений краю» М. Марфієвича, «З доріг» Ф. Малицького, «Пісня з Берези» О. Гаврилюка, «Поезії» М. Кічури, «Поезії» Я. Кондра, «Вибране» М. Калинчука, «Вибране» Г. Жежко та ще багато інших.

Про ці книги було багато публікацій у пресі України і за її межами?

Так, було.

А який Ваш науковий доробок останніх років?

Це дослідження творчості І. Карпенка-Карого. У 2005-му, здається, році, вийшла солідна праця «І. Карпенко-Карий і український театр другої половини ХІХ – початку ХХ століття». Пізніше, у 2007 р. вийшов у світ політичний портрет українського воєначальника і громадського діяча Є. Коновальця, над яким я працював тривалий час – «Євген Коновалець і національно-визвольна боротьба українського народу (10–30-ті рр. ХХ ст.)». Друком з'явився і двотомник моїх вибраних творів літературознавчих праць: «Вибране. Літературно-критичні статті та нари-

си» у 2009 році. Видано такі праці, як: «Виховання патріотизму в учнів та студентської молоді» у 2010 році, «Вічно в пам'яті і в серці українця...» у 2011-му. Досить солідним виданням є «Словник літературознавчих термінів» (на 1500 статей), що широко використовується у літературознавстві, частково у фольклористиці та мовознавстві.

Ви згадали ім'я Євгена Коновальця. Це той самий Коновалець, який згодом очолив ОУН?

Так. Євген Михайлович Коновалець. Він брав активну участь у зміцненні боєздатності республіканської армії. У 1918-1919 рр. Коновалець командував дивізією, корпусом і групою Січових Стрільців під час бойових операцій проти більшовицьких і денікінських військ. Саме його стрільці врятували Центральну Раду, життя самого М. Грушевського, коли німці почали тікати з Києва. М. Грушевський тоді перебував у розташуванні Січових Стрільців.

Що покликала Вас звернутися до цієї постаті?

Його лицарський характер, любов до України. Це була надзвичайно розумна людина в усіх відношеннях: і як військовий діяч, і як дипломат, і як просто людина. Він пропонував стратегію і тактику дій щодо захисту держави...

Коновалець – Герой України?

Це справжній герой України. Таких героїв було чимало. Не про всіх відомо багато. Цікаво, що, працюючи над історичними матеріалами, знайшов, навіть факти, що пліч-о-пліч з Коновальцем вибудовував незалежність України, як з'ясувалось, прадід моєї дружини Степан Лазуренко. Довелось мені спілкуватися з його сином, Сергієм, що мешкає зараз в Америці. Тож, можу сказати, що багато цікавого дізнався. Степан Савович Лазуренко був військовим керманічем, очолював батальйони українців. Ще у 1916 році воював під Житомиром, вибивав німців в атаках славетного Брусилівського прориву, переміг потужну ворожу оборону. Його було відзначено Золотим Георгіївським Хрестом – дуже високою нагородою того часу... Є інформація, згадки про нього в історичній літературі. Він помер у 1969 році і похований на кладовищі української діаспори, в

Нью-Джерсі, в 30-ти кілометрах від Нью-Йорка. До речі, його нащадки запрошують мене до себе в гості, до Сполучених Штатів Америки. Насправді, із задоволенням відвідав би могилу українського героя, дізнався би більше про події того часу, як кажуть, з перших вуст.

Така ось історія. Така патріотична династія, яку свого часу зцементував генерал-фельдмаршал Іван Паскевич, уродженець Полтавщини, українець, славетний полководець. До речі, отримав значно більше перемог у військових походах, ніж сам О. Суворов.

Ви багато уваги приділяєте мовному питанню. Невже в Україні українці не мають права всюди розмовляти українською?

Історія свідчить, що кожна держава, загарбуючи іншу державу, в першу чергу вдається до ліквідації її мови. Бо відомо, що є мова – є держава, немає мови – немає держави.

Ви вірите, що в Україні все ж буде українська держава і пануватиме українська мова?

Я вірю в те, що буде українська держава. Не може великий народ, який має таку героїчну історію, таких героїчних предків, стати рабом, не може...

Миколо Івановичу, а над чим Ви працюєте зараз?

Зараз плідно працюю над монументальною, я би сказав, працею «Пізнай істину – і вона врятує нас!», а в планах – хочу ще написати спогади... Є чим поділитися, що залишити нащадкам...

Вас любили студенти?

Важко сказати. Мені здавалося, що ставляться до мене добре. Коли я читав лекції, то аудиторія була завжди повна. Якщо студенти не люблять викладача, то не ходять на його пари...

Миколо Івановичу, понад три десятиріччя Ви готували і продовжуєте готувати наукові кадри. Під Вашим керівництвом не одне покоління писало наукові роботи й успішно захищало їх, ваші вихованці – кандидати і доктори наук, очолили факультети, кафедри вищих навчальних закладів України. Ви цим пишаєтесь?

Я пишаюсь своїми випускниками, молодими вченими, справжніми науковцями. Дев'ятнадцять

пошукувачів стали кандидатами та докторами наук. Так що маю свою наукову школу. Частина Національної спілки письменників України – колишні члени Літературної студії ім. М. Рильського, якою я тривалий час керував, як, до речі, і Шевченкознавчою літературною студією.

Ви практично все своє життя, починаючи із 1954 року і дотепер, працюєте у сфері освіти. Який Ваш загальний науково-педагогічний стаж?

Рахуйте – близько 60 років.

Розкажіть про Вашу громадську діяльність.

Тривалий час я був членом Київського міського товариства «Знання». Ще з 1961 року. Близько десяти років був директором курсів з українознавства для громадян США, Канади, Австралії при Президії правління Товариства культурних зв'язків з українцями за кордоном. Ще був головою профбюро співробітників філологічного факультету Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка. Неодноразово був делегатом з'їздів письменників та профспілок України.

Багато уваги приділяв свого часу проведенню міжнародних та всеукраїнських освітніх і наукових заходів. Постійно підвищував свою кваліфікацію, в тому числі за кордоном. В Угорщині, Польщі, Болгарії, Німеччині, Чехословаччині, Білорусії.

Довелося попрацювати і заступником декана, і завідувачем кафедри, і першим проректором. Запрошували свого часу очолити Волинський університет, навіть...

Окрема сторінка Вашої діяльності – це науково-організаційна робота в Академії наук вищої освіти України: з моменту її заснування та понині. Скажіть, створення недержавної Академії наук вищої школи – це намагання реформувати наявну систему організації науки в Україні? З чого все почалося?

Я брав участь в установчих зборах і був серед тих, хто проголосив створення Академії наук вищої школи України. Автором ідеї був Віталій Іларіонович Стріха – український фізик, педагог, доктор фізико-математичних наук, професор.

Заснування АН ВШ України відбулося на тлі процесів демократизації української науки на по-

чатку 1990-х. Воно стало відповіддю на об'єктивну потребу підняти статус університетської науки, яка в межах адміністративної системи, виробленої ще за часів СРСР, перебувала в дискримінованому становищі щодо науки академічної. У Бориса Євгеновича Патона, президента АН України, для вузівських працівників існувала негласна 7-відсоткова квота. На скликані ініціативною групою установчі збори 27 листопада 1992 року прибуло 50 провідних докторів наук, професорів українських ВНЗ, які й стали академіками-засновниками АН ВШ України.

Збори затвердили статут Академії, обрали її керівництво. Першим президентом АН ВШ України було обрано В.І. Стріху, віце-президентами М.І. Дробнохода та Ю.І. Чутова, головним ученим секретарем – М.Г. Кувшинського. Становлення проходило дуже важко. Не було приміщення для роботи. Ректор Київського університету ім. Т. Шевченка Віктор Скопенко виділив для потреб нової Академії невелику аудиторію – кімнату в університеті, де не було нічого. Тож розпочинали з пошуку столів, стільців тощо. Важко було, надзвичайно важко. Але зібралася група активістів, яка з душею взялася за організацію роботи. Інформація про Академію поширилася швидко, і до нас почали йти люди. Ми проводили співбесіди з кандидатами в академіки, докторами наук, професорами, колегіально обговорювали кожного претендента, виносили пропозиції щодо прийому до Академії. Невдовзі виникли перші неприємності. Поливши роботу головний учений секретар. І Віталій Іларіонович Стріха звернувся до мене і запропонував мені обійняти цю посаду. Я не відмовився і з 1993 року став головним ученим секретарем Академії. Весь тягар роботи впав на мої плечі. На жаль, неспокій в організації не припинився, чвари наростали. Віталій Іларіонович був дуже м'якою і толерантною людиною, довіряв колегам, намагався уникати конфліктних ситуацій. Він вважав, що завдання президента бути на вершині піраміди, наглядати за подіями зверху, підписувати документи та виконувати представницькі функції, а інші хай працюють і створюють належну атмос-

феру. Дійшло до того, що В.В. Скопенко викликав В.І. Стріху і ультимативно заявив, щоб Президія покинула університет. Я запропонував поїхати у педінститут і спробувати домовитися з ректором інституту – Миколою Івановичем Шкілем... Хмари ще більше згустилися. Саме в той час мене запросили очолити кафедру у Військовому гуманітарному інституті Національної академії оборони України. Я взяв ініціативу в свої руки і вся канцелярія Академії переїхала зі мною на нове робоче місце. Засідання Президії декілька місяців не проводилися. Не в останню чергу наслідком цієї колотнечі стала передчасна смерть президента Академії В.І. Стріхи. І постало питання – хто очолить організацію. Я, як головний учений секретар, розпочав роботу з підготовки зборів, проводив багато нарад з ученими секретарями відділень... На зборах академіки висунули мою кандидатуру на посаду президента Академії. Такий перебіг подій був для мене, скажу відверто, дещо несподіваним...

Безумовно, життя тривало. Ми активізували роботу організації, покращили її фінансове становище, незважаючи на судову тяганину з паном Дробноходом. Врешті-решт ми вирішили змінити назву Академії...

Якими Вам вбачаються пріоритетні напрямки діяльності Академії?

Насправді, їх багато. Треба рухатись в ногу з часом. Розвиватися, не стояти та місці. Треба працювати. Багато працювати.

За плідну творчу і педагогічну діяльність чи удостоєний президент Микола Іванович Дубина найвищих академічних нагород?

Так, це медалі Святого Володимира та Ярослава Мудрого.

Сьогодні Микола Іванович Дубина – відомий дослідник літератури, письменник, видатний учений, громадський діяч, якого глибоко шанують досвідчені колеги-фахівці, люблять вихованці. Серед широкої наукової громадськості Ви залишаєтесь авторитетом, користуєтесь повагою. Скажіть, напевне держава теж оцінила Ваші заслуги? Микола Івановичу, Ви напевне маєте численні відзнаки, нагороди?

Мабуть, так. По-перше, я Ветеран праці, ще з 1989 року. Був лауреатом Премії Т.Г. Шевченка Київського національного університету імені Тараса Шевченка, лауреатом літературної Премії імені М. Чернявського. За плідну наукову і педагогічну діяльність Міністерство освіти і науки України присвоїло мені такі почесні звання, як Відмінник освіти України, заслужений працівник народної освіти України. Мене було нагороджено медалями «За наукові досягнення» та «Петро Могила», а Всеукраїнське товариство «Просвіта» ім. Тараса Шевченка нагородило Почесним дипломом «За великий особистий внесок у справу формування національної свідомості, відродження історичної пам'яті, піднесення духовності українського народу і розбудови та зміцнення Української держави» та ще багато інших, всіх навіть і не перелічу одразу.

Миколу Івановича Дубину нагороджено зіркою «Патріот України», Золотою медаллю «Незалежність» НСЖ України, медаллю «Почесна відзнака» НСП України. Ви є членом Національної спілки письменників та Національної спілки журналістів України?

Так, з 1964 року я член спілки журналістів СРСР та член спілки журналістів України. Пізніше, у 1976-му став членом спілки письменників України а з 1980-го – член спілки письменників СРСР.

За результатами проведення щорічного рейтингу в межах Загальнонаціонального проекту «Флагмани сучасної освіти» за вагомий внесок у розвиток освіти і науки України Ви визнані кращим серед представників галузі.

Так, є таке.

Чи маєте інші нагороди?

Маю подяки, почесні грамоти, відзнаки. Ще церковні ордени Святого князя Володимира Великого III ступеня, орден Кирила і Мефодія, багато інших.

Миколо Івановичу, життя зводило Вас з різними людьми, сьогодні у Вас напевне багато друзів, з якими з них Ви би «пішли у розвідку»?

Небагато, але десь два-три таких є. Другом був мій батько, я з ним ділився всім-всім. Він усім

серцем сприймав усі мої радості, болі і турботи. Дуже-дуже пишався мною і, у разі потреби, підставляв плече. Моїми друзями були вчительки: Лідія Ярославівна Пачовська та Ніна Потапівна Василенко. Я досить довго листувався з ними, надсилав свої книги, надсилав поздоровлення. Другом був Яків Порфирович Білоштан. Він був значно старшим за віком, і тому ми були як вчитель і учень, але працювали разом, як колеги – обидва професори. Був у мене один друг, на жаль, покійний, Микола Пилипович Гнатюк. Ми разом працювали, він доцент і я доцент, жили душа в душу. Він був з переселенців, з Холмщини, дуже хороший чоловік. Є друзі в Академії: Станіслав Табачников, Іван Зозуля, Станіслав Рудик, Володимир Литвин, Раду Процюк та чимало інших. Багато друзів на Волині. Цим я і багатий... Але окремо хочу зупинитись ще на одній людині – дуже дорогій і близькій мені, моїй дружині Олені. Це окрема, особлива сторінка мого життя, моєї біографії. Додам лише одне, я дуже вдячний їй за те, що вона зі мною і в радості, і в горі; підтримує мене, чогось повчає і завжди поруч... Надзвичайно красива і добра жінка. З нею багато мандруємо, приймаємо друзів, інколи і сперечаємось... Словом, все майже, як у всіх. А панує в нашому домі любов і затишок. І я знаю – це назавжди.

Миколо Івановичу, інколи неважко зберегти шлюб заради якоїсь мети, але зберегти кохання на все життя – це справжній талант?

Думаю, що Господь Бог дарував нам надзвичайний дар – любов, що стала причиною і основою нашого взаємного вибору. Зустрівши мою дружину Олену, тоді юну, красиву, чорняву дівчину, з добрим серцем, скромну, з інтелігентної родини, не схожу на інших, врешті-решт, я зрозумів, що просто не можу без неї нормально дихати... Мабуть, що долею було передбачено зустріти ту єдину, яка сталася мені на все життя... Пізніше я часто повторював їй, що це – фатум...

Понад чверть сторіччя як ми стали чоловіком і дружиною, пообіцявши один одному бути разом в горі і радості, в багатстві і бідності, в славі і забутті. Багато чого довелося пережити... Скажу

більше, наша любов змогла перемогти всі негаразди і дурниці... Я не кидав увесь світ до її ніг, просто намагався стати для неї необхідною людиною, найбільш надійним захистом від усіх бід і негараздів. Думаю, що її бажання було таким самим. А як же інакше?

Впевнений, що наш чудовий дім, нашу родину зберігає і оберігає від усіх бід моя дружина, а мої успіхи останніх років походять від тієї любові, яку мені подарувала моя Ленонька. Вона завжди підтримує таку атмосферу в домі, в якій я почувуюся комфортно і затишно. Вона чудово знає, як я віддаюся роботі, відчуває мій настрій, спокійно витримує мій імпульсивний характер. Зі мною їй сумувати не доводиться (Сміється!). Одним словом, створює усі умови для праці, творчості, бажання жити. Це мудра і терпляча жінка, від якої завжди віє теплом. Оточила мене турботою, завжди допомагала і допомагає мені. В усьому. Стала для мене опорою. Скажу, навіть, вона нагадує мені мою матір. Надзвичайно працююча. Ще вона добра господиня, смачно готує, любить приймати гостей і вміє це робити. Її дуже люблять діти. Навіть дивуюсь, коли вона все встигає? І все хвилюється, переживає, щоб в мене все було гаразд. Не знаю, що б я робив без неї. До речі, я часто кажу їй про це (Посміхається!). Ми і зараз зідзвонюємося кілька разів на день, щоб почути рідний голос. Я переконаний і невпинно повторюю, є в цьому щось незвичайно зворушливе і ніжне. І, думаю, що секрет цієї безмежної ніжності і любові простий і невігладливий: треба просто кохати. Завжди, за будь-яких умов та обставин. А ще – знайти свою людину. Я зустрів таку в свої вже зрілі роки і на все життя! Дякую Богові за це.

Ще маю питання: Ви завжди підтягнутий, охайний, у костюмі, у білій випрасуваній сорочці. Ви все встигаєте?

Сміється. Скажу відверто – це все заслуга моєї дружини. Вона чудово знає мої смаки, мій стиль, бо я справді віддаю перевагу офіційному вбранню, костюмам. Звик іще з тих часів, коли працював директором у школі. В основному – на роботі, урочистих заходах. Але ж і я стежу за тенденція-

ми моди теж. Усе інше – це її парафія. Я їй цілком довіряю і мені імponує її естетичний смак. Хоча вона обов'язково запитає, порадиться зі мною, чи подобається мені, чи не заперечую я щодо чогось і таке інше. Ми з нею багато в чому схожі.

Чи вистачає у Вас за всієї зайнятості часу на якісь захоплення, як кажуть сьогодні – хобі?

Чим більше років, тим менше захоплень, скажу я Вам. Я з задоволенням ходжу до театрів, на концерти. Я б ходив більше, так це потребує часу. Найбільше моє захоплення – це книга. Я, маючи час, сідаю і до ночі читаю. Люблю природу. Ми часто з дружиною виїжджаємо на дачу, за місто, де чудові краєвиди. Багато мандруємо. Люблю цікаві місця, нові враження.

Пригадайте щось цікаве, сюжети з відпочинку, скажімо.

Довелось нещодавно побувати на Чорному морі, у Кароліно-Бугазі, невеличкому містечку з романтичною назвою. Зразу ж в уяві спливає щось легке, сповнене радістю, веселим дитячим сміхом, теплим морем. Під'їжджаючи до селища і помітивши табличку з написом Кароліно-Бугаз, не убачивши моря, розумієш, що воно десь поруч. Може підказує морський бриз, а може сонце, яке тут завжди по-літньому яскраве і дарує надію на чудовий відпочинок... І одразу ж відчуваєш приплив сил і особливого настрою, хочеться поплинути хоч на декілька днів у цю атмосферу щастя...

Скажу, насправді-бо, враження досить двоїсті. Багато відпочивальників, переважно із Західної України, Білорусі, Угорщини, Молдови, Росії. Прості люди... Дуже багато дітей – активно працюють табори відпочинку для юнацтва. І це не дивно, адже ця курортна зона простяглась між Чорним морем і Дністровським лиманом. Широко, просторі, піщані пляжі, чисте море...

Яка країна може похвалитися такою благодатною територією і можливістю відпочинку, не говорячи про Закарпаття, Прикарпаття тощо...

У багатьох місцях відпочивав у своєму житті: в Криму, на Закарпатті, на Шацьких озерах Во-

лині, в Сочі, Болгарії, Угорщині, в Карлових Варах, в Італії, в Монако, на Лазурному узбережжі Франції, в Швейцарії, Австрії, Туреччині, багато бачив... Дивує лише одне: явно виражений контраст! І ще культура, обслуговування, ставлення до відпочивальників, гостей!.. Пригадую озера Швейцарії, австрійські Альпи, Італійське узбережжя... І сонце, і повітря, і вода... І в нас те ж сонце... Але там чистота, охайність, привабливість, бажання жити, любити, творити... Одне слово, європейська цивілізація!..

Я часто їздив до Луцька, єдина дорога до Львова – більш-менш відремонтована. А чи є цивілізовані пункти перепочинку на трасах – хоч би національного, державного призначення? Чи достатньо їх? Чи всім вони доступні? Тому й прагнемо їхати туди відпочивати, де комфортно, зручно, приємно і цікаво, і вкладаємо гроші в економіку інших країн. А чи могло би бути інакше? Відповідь очевидна... А поки що, обираємо відпочинок за власними бажаннями, смаками і можливостями... Але сподіваюся, що настануть і в Україні кращі часи. І нам є що показати світові.

– Хто такий Микола Іванович Дубина: літератор, педагог, учений, психолог, чиновник, громадський діяч, просто людина?

Сам не знаю. Якщо скласти все разом до купи, то те, що отримаєте і назвете – і є Микола Дубина.

– Бачу, Ви – щаслива людина, Миколо Івановичу!

Думаю, так. У мене було цікаве життя. Насичене подіями, зустрічами, розчаруваннями... Як на мене, немає ідеального життя, але бувають ідеальні моменти. Узагалі, життя – це не лише ті дні, що минули, а ті, що запам'ятались. Для мене щастя – це справжні друзі, родина, ще – мати рідний дім, куди повертатись, де на тебе чекає рідна людина, з якою я можу бути собою. Щастя – це бути разом! Зрозумів, що треба обирати достойне, а не доступне. І тоді ти отримаєш довговічне щастя, а не тимчасове задоволення! Все!

Миколо Івановичу, щиро Вам дякую...

ПРО ЯКУ ПРОФЕСІЮ Я МРІЯВ

*(Деякі спогади д-ра філол. н.,
проф. М.М. Дубини про батька)*

Ще навчаючись у молодших класах, я неодноразово відчував батькові лекції з літератури. Я бачив очі студентів, які записували текст лекції, окремі назви газет, журналів, про які мовилося.

Я чув голос батька і був по-справжньому заохочений в його професію. Я бачив, як батько працює, на його письмовому столі завжди лежали стоси книг, листи колег, незнайомих людей, які щось рекомендували, просили. То в одній газеті, то в іншій з'являлися друком його статті, рецензії, поради молодим, роздуми про літературу, літературний процес.

Ось чому серед багатьох тисяч професій я обрав професію викладача рідної мови і літератури. Я не забуду той день, коли батько цілий день простояв у спеку в коридорі, бо там в кімнаті засідала приймальна комісія. І коли декан філологічного факультету повідомив батьку про рішення комісії щодо моєї участі, то по-перше, в нього на очах

блиснули сльози, а потім, обійнявши мене, він дещо притихлим голосом сказав: «Ну тепер ідемо додому, синку!».

І я вже здогадався, що мене зарахували до університету. То було свято для нашої родини.

Ми ходили на хутір, де стояла колись хата батьків Миколи Івановича: колись Польща, порцеляючи землю, бідняків відсилала на хутори, даючи погану землю, але трохи більше. Батько показував сад, згадував як родили яблуні, груші, як маленьким він ходив з новорічними закликами до Діда Мороза.

А про святкування Свят-вечора можна було писати новелу. Під вечір батько Миколи Івановича готував Меланку, в'язочку сіна – і це все вносив в хату, на покуття. Запальовав свічку, а матір (моя бабуся) готувала святкову вечерю.

А коли смеркало, то ходили колядники із «звіздою», в якій горіла свічка. Співали «По всьому світу стала новина!, До тебе, пане господарю!» та інші колядки і щедрівки. І на дворі лунали різдвяні пісні. Здавалося, йшли вони з самого неба, ніби Господь разом з людьми святкував народження свого сина.

Такі чудові епізоди залишились у моїй пам'яті з малих літ. До всього – українського слова, пісень, переказу, легенд – привчав мене мій батько. І то найбільше щастя – жити і працювати з ним, бо завжди ти лишаєшся дитиною, яку треба наставляти, допомагати і у всьому підтримувати. Мабуть, то найбільше щастя, хто пізнав щирість і доброту свого батька – першого читача і першого рецензента.

*Дубина М.М., д-р філол. н., проф.,
завідувач кафедри літератури
Національного університету
культури і мистецтв*

**СПОГАДИ ОДНОДУМЦІВ, ДРУЗІВ
ТА КОЛЕГ ПРО ПЕРШОГО ПРЕЗИДЕНТА
АН ВО УКРАЇНИ, АКАДЕМІКА
МИКОЛУ ІВАНОВИЧА ДУБИНУ**

MYKOLA DUBYNA –
doctor of philology, professor,
President of the Academy
of Higher Education of Ukraine

MYKOLA DUBYNA

MYKOLA I. DUBYNA – Doctor of Philology, Professor, President, Academician of the Academy of Higher Education of Ukraine.

Member of the National Union of Writers of Ukraine, Member of the National Union of Journalists of Ukraine, Winner of Shevchenko and Chernyavsky Prizes, Laureate of the Gold Medal Independence of the National Union of Journalists of Ukraine.

Honored Worker of People's Education of Ukraine. Excellent Worker of Education of Ukraine.

He was awarded medals "Petro Mohyla" and "For scientific achievements".

He was awarded by Ukrainian Orthodox Church of Kyiv Patriarchate with the Orders of Saint Equal to the Apostles Prince Volodymyr of III degree, "Saint Volodymyr", Honorary Diploma "For the great personal contribution to the formation of national consciousness, revival of historical memory, increase spirituality of the Ukrainian people and development and strengthening of the Ukrainian state" of the Ukrainian Society "Prosvita" named after Taras Shevchenko, Diploma of the Presidium of the Board of the Society for Cultural Relations Abroad "For active work in the name of strengthening

friendship and mutual understanding between the peoples of peace in the world", Letter of commendation of Kyiv State Taras Shevchenko University "For active fair work in the trade union bodies of the University", Diploma of the Editorial Board of the Ukrainian encyclopedia "For fruitful participation in the creation of the first multi-volume encyclopedia of the Ukrainian people".

Ministry of Defense of Ukraine awarded him a medal "X years of the armed forces of Ukraine" and the awards of the leadership of the Humanities Institute of the Ministry of Defense of Ukraine and the very Ministry of Defense of Ukraine.

American Biographical Institute awarded him gold medal "Medal of Honor", Bogdan Stetsiv silver medal "For hard work and significant contribution to the establishment in the Armed Forces of Ukraine of official language and education of youth on national traditions of the Ukrainian people. Author of more than 600 publications. He willingly shares his knowledge and experience, understanding that science is created by talented people, who have to open a new and necessary for the future of Ukraine.

ГЕНЕРАТОР НАТХНЕННЯ

Упродовж двадцяти п'яти років я мав можливість спілкуватися з Миколою Івановичем Дубиною – нас об'єднала спочатку Академія наук вищої освіти (школи) України, а пізніше слово та мандрівки. Мої мандрівки були в далекі країни (їх понад 30), а його мандрівки – у світ слова та людських душ. Ми різні за фахом, але моя ветеринарія йому подобалася, як і О. Олесю, В. Королів-Старому, С. Євсеєнку – також ветеринарів.

Він сумував, коли я не міг їхати у відрядження, але це було дуже і дуже рідко. Відрядження – це час добових спілкувань. Ми засиджувалися до глибокої ночі, коли всі переходили у світ снів. Зненацька чулася тиха пісня:

*Сміються, плачуть солов'ї
І б'ють піснями в груди
– Цілуй, цілуй, цілуй її, –
Знов молодість не буде.*

Пісня переходила в цитування всіх 12 куплетів вірша О. Олеса.

Я привчив його вранці зустрічати Сонце, коли решта наших колег у приємній сонливості перебували в ліжку. Він був чутливий до співу птахів і запитував: що-то за птаха, що першою зустрічає схід сонця? Я пояснював, що першою зустрічає сонячні проміння горихвістка своїм співом, пробуджуючи інших птахів. Потім перші промені Сонця своїм співом-гімном зустрічають вільшанка, кропив'янка, вівчарик, соловей. Це вони видають шану Сонцю та початку дня, а пізніше займаються своїми справами.

Він перерахував всі мої книги (їх декілька десятків) і після прочитання книги про птахів «Сміються, плачуть солов'ї...» казав: «Я розумію тепер, чому горобчик стрибає по землі, а курка ходить, як і приказку: «Стрибає, як горобець!». Тихо додавав: «Між птахою і людиною лежить велика прірва – зрозуміти один одного до кінця неможливо. Птахи, на відміну від нас, живуть у світі, повному радості, живуть сьогоднішнім, не заважаючи один одному».

Коли я повертався з чергової поїздки із-за кордону, то він щиро радів і казав: «Як мало я використав можливості поїздок по Радянському Союзу». При цьому наголошував: «Без знань іноземної

мови професору неможливо жити, не виїжджаючи до колег, не маючи живого спілкування».

Пізніше його мрії збулися, коли він побував у Римі, Парижі та інших європейських містах.

Бажання пізнавати навколишній світ у нього було постійним. Перебуваючи у Сумах, до сходу Сонця я почув за дверима його голос: «Ідемо дивитися місто». Ми здійснили чудову прогулянку, згадавши слова А.П. Чехова: «Аббація і Адріатичне море чудові, але околиці Сум (Лука) і Псел кращі». Узявши мене під руку, Микола Іванович почав читати вірші Тараса Шевченка «По дорозі ромен цвіте», який був написаний поетом під час відвідування Сум.

Не менш цікавою для нас була столиця Буковини – місто Чернівці, де п'яно пахне Європою, де тротуари підмітали букетами троянд, а книгарень було більше, ніж пекарень.

Ми прогулювалися панською вулицею (нині – О. Кобилянської). Йшли до джерела на Турецькій площі, з якого пила воду Роксолана (фільм «Величне століття. Роксолана»). Лише у цьому місті слухали, як з вежі сурмач о 12:00 сповіщає, що «...десь на тому боці, там живе Марічка...».

Дуже часто ми виїжджали в особливий центр науки і освіти – Дніпропетровськ (Дніпро). Там Микола Іванович був шанований ректорами та почесним професором Дніпропетровського аграрного університету.

Місто Дніпро виникло на місці запорозького села Половиці. Першу легендарну Запорозьку Січ було засновано на о. Томаківці, поблизу сучасного міста. Їдемо на лівий берег річки Дніпро, де річка Кильчень впадає в Самару, притоку Дніпра. Там розпочалося будівництво міста. Пізніше граф О. Потьомкін переніс будівництво міста на правий берег, плануючи збудувати місто особливої краси, центр Нового Краю, третю столицю Російської імперії. Планам вельможі не судилося здійснитися. Центр міста, як і всі навчальні заклади, віддалені від негативної екології – промислової частини міста. Не менш цікавими і збагачувальними були поїздки у Крим, Донецьк, Запоріжжя, Полтаву, Ужгород, Львів, Одесу, Житомир, Луцьк, Рівне. Усі мандрівки супроводжувалися знайом-

ством з містом та його околицями. Не нехтував Микола Іванович виїздами до невеликих міст. Таким містом була Умань, з її чарівними і знаними професорами З.М. Грицаєнко, О.І. Зінченком (нині – покійним), А.Ф. Головчуком та іншими.

Умань вабила нас не лише людьми, а й красою дендропарку «Софіївка».

Ці поїздки були у літні місяці, коли краса Національного університету садівництва і дендропарку особливо виділялася. Схід сонця ми зустрічали на алеях парку, якими проходили щоденно з одного кінця в інший, коли спів птахів та джурчання річки Кам'янки особливо налаштували на сприйняття цього дива – це «Тарпейська скеля» та три потічки надзвичайно чистої води з каскаду «Три сльози». Нижній став з фонтаном «Змія» статуєю «Зима: та гранітною брилою «Скеля смерті», доповнюється терасами «Бельведер», «Площа борів», «Долина гігантів», «Великий водоспад».

Усе це будував С. Потоцький як дарунок його коханці грекині Софії Віті. Під враженням краси парку і відчуття припливу молодого енергії, я прочитав йому вірш письменника, драматурга-ветеринара С.С. Євсеєнка:

*Ось вони – похилі роки мої!
Скиглять груди, скіміє хворе серце
Ні кохання, ні пестощів
Уже не бажає воно.
Гіркота життя забрала все
Все минуло.
Лебедина пісня проспівала давно.*

Він спочатку засумував, а потім, сміючись, промовив: «Нас це не стосується». Це було у віці 80 років.

Бадьорі і веселі ми прямували до острова Анти-Цірцеї, який розташований у Верхньому ставі. Як завжди купалися, дякували Богові і Сонцю за гарний початок дня. Ідучи до готелю, Микола

Іванович цитував слова І. Долгорукого, який у 1870 р. написав: «Хто хоче бачити рай – до Софіївки приїжджай! Якщо ви хочете справді мати уявлення про те, що називають «Єлисейськими полями», «Зеленим раєм», прийдіть до Софіївки. Там природа та мистецтво, поєднавши свої зусилля, зробили дивне творіння... Ніщо не може зрівнятися з тим, що тут побачиш, усе приводить у захват... Увійдеш – і не виходив би вічно: усе прекрасно, надзвичайно, божественно. Скрізь відчуваєш геній смаку. О! Що може зрівнятися у Всесвіті з Софіївкою?!».

Так оцінював Микола Іванович красу Софіївки словами І. Долгорукого. Туристські маршрути Миколі Івановичу давалися важко – ноги «не носили». Коли я пропонував зупинитися, то він, перепочивши, казав: «Пішли далі!».

Так ми з ним пройшли старий Краків, коли Миколі Івановичу було за 80. Замруживши очі, ми чули козацький стогін, а не крик про помилування, коли їх четвертували на площі Головного базару. Розглядали інтер'єр Ягеллонського університету, в якому українські ваганти здобували освіту. На велич королівського замку, кафедрального собору, церковних та світських споруд Микола Іванович, дивлячись, казав: «Усе це побудовано на кошти українців».

Негативно вплинув на нас смертельний дух Освенціму – 1,5 млн смертей.

Микола Іванович був генератором ідей, планів, пошуків, зустрічей.

Хай тебе, мій Друже, Бог сприймає в іншому світі, а земля буде пером!

*акад. Рудик С.К. – віце-президент АН ВОУ,
керівник Секції природничих наук,
Лауреат Літературної премії
ім. Олександра Олеся*

АКАДЕМІК ДУБИНА МИКОЛА ІВАНОВИЧ

Академік Дубина Микола Іванович – перший президент АН ВО України – справді був «народним» президентом. Його одностайно обрали пре-

зидентом на Загальних зборах Академії наук вищої освіти, враховуючи ту роль, яку він відіграв у створенні і становленні Академії як всеукраїнсь-

кої громадської організації. Слід відзначити його беззаперечну велику особисту участь у відстоюванні незалежності АН ВО України від різних нападок. Академік М.І. Дубина створив усі умови для плідної праці Академії, її Президії, організувавши офіс по вулиці Тарасівській, 9 і, в останні роки, по вулиці Тургенєвській, 11 при Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова.

За активної участі М.І. Дубини стали академіками доктори наук, професори з різних регіонів України, а це понад 500 науково-педагогічних кадрів ВНЗ України, наукових установ, керівники навчальних закладів, їх передовий загін. Вони творять науку, практику, виховують молоде покоління, якому в майбутньому створювати новітні технології в різних галузях народного господарства.

Микола Іванович – це приклад відданості та служіння справі, якій присвятив все своє життя. Він прекрасний організатор роботи Президії Академії з планування й виконання всіх поставлених перед Академією завдань. Питання, які розглядаються на президіях, стоять на «вістрі» науки, вищої освіти і держави в цілому. Це питання організації навчального процесу у вищих навчальних закладах; упровадження новітніх технологій; проблеми мови, етики і деонтології; атестації кадрів, видання підручників і навчальних посібників, святкування ювілеїв і визначних дат відомих учених, митців, видатних постатей

минулого і сьогодення. Ніщо не проходило поза увагою Миколи Івановича Дубини.

Микола Іванович заснував періодичні видання АН ВОУ, які регулярно висвітлюють усі нагальні питання вищої освіти та на сторінках яких іде обговорення різних думок учених, що і породжує істину в тому чи іншому питанні.

За ініціативи президента М.І. Дубини видані (вже декілька разів) довідники про наших академіків, особливо ювілейний збірник. Це обличчя Академії.

Микола Іванович вів значну просвітницьку роботу, виїжджаючи з членами Президії у різні регіони України, вищі навчальні заклади України і роблячи доповіді, представляючи успіхи вчених нашої Академії. Це і є поширення досвіду та захоплення передових співвітчизників до участі в роботі Академії.

Микола Іванович займався великою міжнародною діяльністю. Це виявилось в тому, що членами нашої Академії є зарубіжні вчені, а Микола Іванович також був академіком інших іноземних академій. Наш президент разом із президією щороку приймав делегації вчених із-за кордону і сам відвідував дружні нам країни, щоб пропагувати досягнення українських учених, академіків АН ВОУ, що також сприяло позитивному іміджу нашої держави.

*акад. Зогуля І.С. – віце-президент АН ВОУ
з видавничої діяльності*

СУМЛІННИЙ РАТАЙ НА УКРАЇНСЬКОМУ ПОЛІ

Цей невисокий зростом чоловік нерідко просиджував допізна у власному кабінеті, закладеному книгами та родинними давніми світлинами, що творять у добротній дерев'яній шафі своєрідний фотостат. Любив погортати не раз читану книгу чи мистецький журнал, побавитися гадкою на якомусь фрагменті останньої статті.

А бувало ж ... було, і примружиться оцей світлоок, пошле прискіпливий позір на присутніх, дійсних членів Академії наук вищої освіти Украї-

ни, яку очолював чверть віку. А ми всі гонорувалися такою творчою особистістю, як Микола Іванович Дубина, який не вмів кривити душею, не схибив думкою, не ховався за антуражну словесну позлітковість, подібно до деяких «відкривачів-імпрез», лакованих говорунів-презентантів чужого набутку. Почув, приміром, словесні викрутаси (припудрені слова), помітив хиби у доказах, спіймав оком якусь недолугість чи сюжетну недовершеність – про усе скаже, як бачив,

як думав і, основне, у чому таки професійно був переконаний. Він ніколи не фальшивив, за що й отримував удари долі. Як у калейдоскопі скельця, дрібняться-прокручуються урізноміс роки, пережиті, вистраждані й усвідомлені.

Він – визнаний літературознавець, що скинув з коркошів долі посивіле вісімдесятип'ятиріччя (народився 02 січня 1932 року). Микола Іванович якимось по-особливому зримо промацував чуттям свої літа, оті кілометри, щодня долані, перші уроки в школі, навчання в університеті, робота в школі, написання кандидатської та докторської дисертацій, робота на кафедрі та чверть віку – президент Академії наук вищої освіти України.

Миколу Івановича надто турбувала державницька проблема передачі молодим знань, умінь. Він шкодував, що не зміг оформити свої власні вищі студії – так уклалося його життя. Але педагогічного хисту, літературознавчого досвіду – доволі, бо не одного підготував до вступу в аспірантуру... Тому-то з боєм міркував про те, що сьогодні дехто, не маючи за плечима академічних студій, йдуть навчати інших, починають «доцентувати». Микола Іванович не заспокоювався і за життя оприлюднив свою думку: «Одна річ, коли готують учителів початкових класів, а цілком інша генеза підготовки високодипломованих викладачів, які нині-завтра мають посісти спеціальні кафедри, на яких кожна особа мала б знотувати у собі міцним обручем і теоретичний підмурівок, і багату палітру досвіду навчителів-попередників, і нев'янучу науку класичних поколінь-академістів, і, безперечно, живу науку «викладай, як я, викладай краще за мене, що завжди має прапочаток».

Микола Дубина був інтелектуалом, філософом за манерою мислення, висловлювання, він – книжник. Як зазвичай, останнім часом менше перепускав перед очима газетно-журнальних сторінок, як це бувало літ десять тому, але вечорами «упивався» поезією класиків, особливо ж розкошував душею, читаючи Шевченків «Кобзар», а чи Шекспіра, Міцкевича, Гейне. Натішався художнім словом.

Я пам'ятаю нашу зустріч в Академії. Микола Іванович сидів на дивані, якимось дивно-сповідально схрестив перед обличчям руки, мовби долонями, заповненими правдою, змив лице й, акаючи мою думку, голоснувало (як це любив часто ро-

бити) виказав-запитав: «То вірно, що багатько що пізнається у порівнянні. Але є й речі непорівняними. Ось подивімося: у Пушкіна: «Я памятник воздвиг себе нерукотворный!», а в Шевченка: «Як умру, то поховайте мене на могилі серед степу широкого на Україні милій...», у гордовитого «Стою на вершині, Кавказ – подо мной...», а у високоморального: «За горами гори, хмарою повиті, засіяні горем, кровію політі...». Ось вам той внутрішньочуттєвий барометр, який показує: хто є хто. Один – салонний співець, слугун царського двору; другий – носій народного болю й розпуки, лірник і набатник національної надії і віри...». Я ці роздуми, думки Миколи Івановича запам'ятала на все життя. А інколи пан Микола перегортав свої нотатки різних років, де думки, наче вкинуті у нинішній розхристаний світ, й ніби спеціально зацентровував: ось витяги з публікацій, а ось філософії давніх мудреців, мислителів, митців, літераторів: «Серце – символ моралі» (Г. Сковорода), «Терпіння майже завжди гіркує, зате плоди його солодкі» (Ж.-Ж. Руссо); «Життя без мистецтва – варварство»; «В поезії, окрім змісту, є щось таке, що тільки при читанні дає насолоду» (О. Блок).

Микола Іванович Дубина – автор сотень статей, багатьох монографій, посібників, учасник міжнародних, всеукраїнських конференцій, симпозіумів, круглих столів тощо. Він шукав, експериментував і залишився у найдостойнішому означенні – академіст реалістичного неба українознавства. Микола Іванович дивував нас своєю працездатністю, духовною зарядженістю на поширення знань про українство. Його педагогіка надзвичайно розпагінена, різноаспектна, він утверджував концепції націоїдеї, самобутності українства та його генетичної незнищенності. Його довірливість і відвертість не раз використовувалися його суперниками проти нього самого. І хоч йому інколи бракувало радикалізму, рішучості, заповзятості, він гідно ніс свій нелегкий життєвий хрест.

Пам'ятаємо, любимо, поцінуємо!

**акад. Шевчук С.В. –
академік-секретар відділення філології
та мистецтвознавства АН ВОУ**

ВИДАТНИЙ І НЕЗБАГНЕНИЙ

Широкий і науковій громадськості в нашій країні і за кордоном добре відоме ім'я Миколи Дубини, вченого-літературознавця, критика, публіциста, педагога і громадського діяча. П'ятдесят років творчої праці Микола Іванович з гарячим серцем, з повною віддачею себе науковому і громадському обов'язку, завжди на передньому краї великих подій у житті, незамінний у колі друзів, – такий він, як звикли говорити його колеги, глибокий думкою і щедрий душею.

Гортаєш сторінки кількох десятків окремих книг, понад 550 наукових статей, оглядів, нарисів, літпортретів, роздумів, рецензій, есе і спогадів, низки публіцистичних творів, перекладів, аналогічних і хрестоматійних збірників, упорядкованих ним творів українських митців, вузівських підручників, навчальних посібників, методичних розробок і програм – і дивуєшся невтомній енергії творчого духу, прискіпливій допитливості й одержимості дослідника, умінню різнобічно й об'єктивно розібратися у складних сьогоденних і минулих проблемах суспільно-політичного, культурно-освітнього життя, мовної і літературної науки.

Найвище, що характеризує його творчий доробок – це наукова сумлінність, новизна матеріалу, ерудиція і, безперечно, хист дослідника. Інакше не назвати оте характерне для творчого почерку Миколи Дубини досконале знання історії досліджуваних проблем та літературного процесу загалом, поєднання теоретичної глибини аналізу і принципової оцінки літературних явищ з умінням до кінця ввійти, «вжитися» в світ мистецьких образів, тонко сприймати (й допомогти сприйняти читачеві) їх своєрідність і неповторність.

На все життя зберіг Микола Дубина пам'ять про перших вчительок Лідію Ярославівну Пачовську та Ніну Потапівну Василенко. Це вони розпізнали в білявому, босоному хлопчику літературні здібності, а відтак керували його навчанням, заохочували до читання й письма. Вже в п'ятому класі підліток полюбив Т. Шевченка, а згодом його «скорили» І. Франко, Ю. Коцюбинський, О. Кобилянська, П. Тичина. Сильне враження справили «Аргонавти Всесвіту» В. Владка; «Бур'ян» А. Головка викликав бурю асоціацій.

Запам'ятались твори М. Рильського, В. Сосюри, М. Бажана, П. Усенка, О. Гончаренка; в середній школі захопили В. Стефаник, А. Франс, М. Лермонтов і В. Короленко.

Для Миколи Івановича як керівника і вченого була характерна значна широта інтересів. Значну увагу приділяв він світоглядним питанням науки, її ролі у розвитку освіти, культури та ідеологічному вихованні. Займаючись суспільствознавчими науками, він також турбувався про розвиток природничих, технічних, аграрних і медичних наук.

Розуміючи відповідальні і величезні за своїми масштабами завдання, які, власне, стоять перед національною наукою, Микола Іванович приділяв значну увагу вибору найперспективніших напрямів досліджень. За його ініціативи було створено Відділення радіофізики і електроніки, Відділення права, Відділення проблем психічного здоров'я, яким він надавав постійну допомогу, підтримував становлення робіт у галузі інформатики, матеріалознавства та інших наукових напрямів.

На посаді Президента АН ВО України яскраво проявлялася глибока наукова ерудиція М.І.Дубини, з одного боку, і багатий досвід керівництва наукою – з другого. Зараз, коли наука все більше стає безпосередньою виробничою силою, ці риси керівника Академії дуже важливі при вирішенні питань практичної реалізації наукових досягнень, без чого не може розвиватися наука.

Постійну увагу приділяв Дубина М.І. навчально-виховному процесу у ВНЗ, міжнародному співробітництву, взаєминам з МОНУ, державними академіями.

Володів він вражаючим даром запам'ятовувати, точно визначати час, коли результати тих чи інших досліджень мають ставати досягненням української науки; турбувався про те, щоб в науково-педагогічних колективах, Президії панувала атмосфера доброзичливості і повного захоплення справою. Це вдавалося йому в силу і величезного авторитету і поважного ставлення до кожного науковця, його праці. Але основне, звичайно, при цьому – вчасно захоплення наукою, постійна спрага пізнання, свіжість сприйняття, вміння

вчасно розпізнати, сміливо і рішуче підтримати все нове, необхідне.

Ще на одну рису небуденного таланту відомого в Україні і за кордоном вченого, академіка Миколи Івановича Дубини хочеться звернути увагу. На велику людську доброту, чуйність, інтелігентність, відсутність у стосунках з іншими найменшої пози. При найбільшій зайнятості він був доступним, привітним, доброзичливим. Якось непомітно вмів підтримати, підбадьорити, по-дружньому поділитися своїми енциклопедичними знаннями і чималим досвідом.

На своєму життєвому шляху він зробив багато доброго, і за будь-яких обставин йому вдавалося зберігати честь і гідність Людини, бути порядним і корисним людям. Він уважно оглядався в минуле, але не зупинявся на досягнутому і ще не збирався підбивати підсумки...

Вічна йому пам'ять!

*акад. Грицаєнко З.М. –
віце-президент АН ВОУ
з питань роботи з регіональними
відділеннями та науковими центрами*

РОЗДУМИ ПРО ПРЕЗИДЕНТА АН ВОУ АКАДЕМІКА ДУБИНУ МИКОЛУ ІВАНОВИЧА

Аналізуючи життєвий шлях Миколи Івановича, можна з упевненістю констатувати, що він був нелегким, доволі напруженим і складним, але активним і тому цікавим. Простий хлопець, що народився в селянській сім'ї на Волині, маючи селянську працьовитість та батьківську наполегливість, з самого початку був приречений на успіх. Матеріальна бідність у поєднанні з чесністю та правдивістю, які панували в сім'ї, загартовували й шліфували його особистість, а часи Голодомору та «сталінщини» додавали їй відваги і патріотизму.

В Академії я з перших днів її заснування і добре пам'ятаю той день, коли у вересні 1992 р. у Харкові, в ауд. № 204 кафедри «Турбінобудування» ХПІ відбулися перші установчі збори Відділення енергетики АН ВШУ. Досі відчуваю ту святкову, піднесену атмосферу, яка панувала на зборах. Склад присутніх повністю відповідав цій високодуховній аурі. Це відомі постаті української енергетики: ректор Маріупольського технічного університету, завідувач кафедри електропостачання промислових підприємств, доктор технічних наук, професор Жежеленко І.В.; ректор Українського заочного політехнічного інституту, завідувач кафедри електроенергетики, доктор технічних наук, професор Артюх С.Ф.; декан енергетичного факультету КПІ, доктор тех-

нічних наук, професор Лепорський В.Д.; декан енергетичного факультету, завідувач кафедри теплоенергетики УЗПІ, професор Шелепов І.Г.; завідувач кафедри турбінобудування ХПІ, доктор технічних наук, професор Слітенко А.Ф.; завідувач кафедри автоматизованих систем керування електромеханічними системами ХПІ, доктор технічних наук, професор Клепиков В.Б.; завідувач кафедри електричних станцій ХПІ, професор Кізілов В.У. та ін.

На зборах було затверджено статут та структуру й обрано керівників секторів. Керівником секцій електричних станцій було обрано професора Артюха С.Ф., керівником секцій електропостачання – професора Жежеленка І.В., секції теплоенергетики – професора Каліноса В.М., секції кадрової роботи – професора Шелепова І.Г. З цього почалася для мене Академія, якій присвятив свої наступні 25 років М.І. Дубина. Наше перше знайомство з Миколою Івановичем, який у той час перебував у статусі головного ученого секретаря АН ВШУ, відбулося під час затвердження на президії АН ВШУ як академічного радника, відомого фахівця з енергетики, керівника Харківського підприємства міських електричних мереж Папка М.А. Вже тоді на етапі становлення Академії Микола Іванович проявив себе як талановитий організатор

та керівник. Його було обрано головним ученим секретарем Академії, і мені пощастило спостерігати за становленням Миколи Івановича як мудрого і талановитого керівника вищого рангу. Уже тоді на поєднанні двох споріднених душ – талановитого науковця першого президента АН ВШУ В.І. Стріхи і мудрого керівника М.І. Дубини було видно як народжувалась академія нового типу – Академія наук вищої школи України, яка в майбутньому стане однією з найбільш потужних академій України, такою, що в дечому затьмарить собою навіть Патонівську національну академію наук. Але дістатися таких висот судилося Миколі Івановичу через величизну незгод та труднощів. Чого-чого, але цього Миколі Івановичу доля дарувала вдосталь. Чого тільки вартують Дробноходівські витівки?! Людина, якій Микола Іванович по суті подарував посаду президента. Після раптової смерті першого президента В.І. Стріхи – Микола Іванович відмовився від участі в конкурсі на заміщення посади президента АН ВШУ на користь маловідомого тоді п. М.І. Дробнохода, хоча і продовжував виконувати більшість роботи, зокрема президентської. Далі стало ясно, що для М.І. Дробнохода це був певний шлях для самоствердження подальшого кар'єрного росту. Але ж, не так гадалось, як сталося. Після першої ж спроби перейти на наступний рівень і отримати депутатський значок у «Президента» ідеї М.І. Дробнохода з тріском провалились. Так само скінчилась спроба «закріпитися» в Міносвіті тощо. Тому в його підпорядкуванні залишався один бастион – АН ВШУ. І не дивно, що напередодні переобрання п. М.І. Дробнохода була розгорнута активна кампанія дискредитації своїх конкурентів. Крім того, коли, відчувачи сповзання Академії до пустословства, Микола Іванович висунув свою кандидатуру і переконливо переміг на виборах третього президента АН ВШУ, це стало несподіванкою для п. М.І. Дробнохода. Останній навіть підписав протокол і публічно потиснув Миколі Івановичу руку. Але це тривало недовго. Вже одягаючи піджака, він відчув приємне тепло академічної печатки і зрозумів, що не в змозі з нею розлучитись. Тому сховав її подалі і почав свою брудну роботу, відхрещуючись від поразки і обвинувачуючи Миколу Івановича в усіх

можливих і неможливих гріхах. І так неповні 15 років. І чого тільки не було – звинувачення і в казнокрадстві, і в марнословстві, і в розпаді АН ВШУ та ін. Всього не перерахуєш та й не треба. Слід віддати належне мудрості і наполегливості Миколи Івановича, який, тримаючи в собі весь біль образ та наклепів, продовжував свою святу справу – вести Академію до нових висот. А це – нове розширене приміщення в Університеті харчових технологій і ще краще, практично автономне, в Національному педагогічному університеті ім. М.П. Драгоманова. Це розширені тісні зв'язки Академії з університетами Польщі, Болгарії, Румунії, Німеччини тощо. Це плідна співпраця з національними академіями наук Росії, Сербії, Угорщини та ін. Це створення під егідою АН ВШУ Українського національного комітету освітлення, Центру з енергозбереження, лабораторії медтехніки, випуск нових, зокрема ВАКівських, журналів («Світлотехніка та електроенергетика», «Світло-люкс», «Енергетика та ресурсозбереження», «Механіка та машинобудування» тощо). Це проведення на найвищому рівні міжнародних науково-технічних конференцій з біології (м. Умань), медицини (м. Харків) тощо. І за всім усім стоїть неугамовна постать президента М.І. Дубини, його наполегливість та працелюбність.

Вражає різноманіття інтересів Миколи Івановича. Широкий спектр напрямків його діяльності – свідчення тому. Він добре був обізнаний на проблемах медицини. Микола Іванович вільно спілкувався з медиками з приводу проблем туберкульозу; був обізнаним з проблемами психіатрії, наркології, психотерапії та психоаналізу, з розумінням ставився до проблем механіки та енергетики. Не був байдужим Микола Іванович до проблем ветеринарії, йому докорінно були відомі труднощі аграріїв. Та найбільш близькими до душі Миколі Івановичу завжди були проблеми історії, філософії і мистецтва. Навряд чи знайдеться більш високого рівня «Шевченкознавець» і «Шевченколюб», ніж Микола Іванович. Глибиною свого знання з шевченкознавства Микола Іванович не раз вражав навіть бувалих знавців творчості Т. Шевченка. А його любов до видатного Кобзаря проходить червоною ниткою через усе його життя.

Поєднання незгасимої енергії з мудрістю та життєвим досвідом, наполегливістю та любов'ю до праці забезпечили можливість Миколі Івановичу вже 12 років очолювати одну з найпрестижніших академій України – Академію наук вищої освіти України – організації, яка на сьогодні є чи не єдиним в Україні оплотом української державності, її мови й незалежності. Саме на цій посаді повною мірою розкрився талант Миколи Івановича як організатора та громадського діяча. І саме завдяки йому Академія досягла таких висот і визнання.

Як особистість Микола Іванович вирізнявся людяністю та добропорядністю з одного боку, та вимогливістю і наполегливістю при виконанні поставлених завдань – з другого. Саме завдяки

цим рисам Микола Іванович користувався повагою серед колег. Вимогливий та справедливий – так згадують про нього ті, кому доля подарувала можливість співпрацювати з Миколою Івановичем. Принциповість та чітко виражена громадянська і національно-патріотична позиції зробили Миколу Івановича загальноновизнаним улюбленцем Академії. Усе його життя – це було служіння Україні, її славі й волі, духовному, політичному та соціальному розвитку українського суспільства.

Світла пам'ять про Миколу Івановича Дубину назавжди залишиться в наших серцях!

**акад. Говоров П.П. –
віце-президент АН ВОУ,
керівник Секції технічних наук**

ТАЛАНОВИТИЙ ОРГАНІЗАТОР, УЧЕНИЙ, ПЕДАГОГ

Приділяйте більше уваги тим, кого любите і шануйте їх, тому, що вони з вами назавжди. Знаходьте час для любові, спілкування і можливості поділитися всім, що маєте сказати. Найбільше багатство в житті є рідні та вірні друзі.

Про видатного вченого, організатора науки, педагога, громадського діяча, фундатора Академії наук вищої школи (АН ВШУ) з 03.05.2007 р. – вищої освіти (ВО) України, її Президента (з 2002 р.), професора Дубину Миколу Івановича хочеться писати багато приємних слів.

Наше знайомство розпочалося з 1993 р., коли Президія Академії була розташована у кімнаті № 402 на четвертому поверсі Київського університету імені Тараса Шевченка. Того ж року при Академії було створено Відділення фундаментальних проблем медицини (з 2002 р. – Відділення медицини), яке очолював академік П.С. Мотич, а його секретарем був доктор медичних наук Р.Г. Процюк. За рекомендацією академіка М.І. Дубини та академіка П.С. Мотича у 1994 р. я був обраний академіком АН ВШ України, а в 2003 р. – академіком-секретарем Відділення медицини АН ВО України.

З 1994 р. я пліч-о-пліч співпрацював з М.І. Дубиною. Він для мене був вчителем, у якого я вчився

премудрощів життя. Миколі Івановичу були притаманні оптимізм, новаторство, професіоналізм, безмежна людяність, чуйність, вимогливість, доброзичливість, далекоглядність. Від нього завжди сяяло добро і позитивна енергія, смак духу, життєлюбність, впевненість у кожній справі.

Його виступи на засіданнях Президії Академії завжди мали принципово новаторський, конструктивний характер. Микола Іванович – оптиміст і мав безперечний авторитет серед академіків. До членів Президії він ставився вимогливо і водночас як доброзичливий наставник, який не тільки навчав мудрості життя, а й виховував найкращі риси патріота країни.

М.І. Дубина завжди активно обстоював інтереси Академії, необхідність збереження і зміцнення фахових відділень. Я вважаю, що Академії пощастило, що в 2002 р. на Загальних зборах більшістю голосів було обрано її президентом М.І. Дубину. Він налагодив інтенсивну роботу Академії, зміцнив її склад, залучив низку відомих наукових як вітчизняних, так і зарубіжних діячів. Розгорнув широку видавничу діяльність, почали виходити «Науковий вісник», «Наукові записки», «Наукова освіта» та ін. За його ініціативи було організовано і проведено низку наукових конференцій, зокре-

ма в приміщенні МОЗ України було проведено Науково-практичну конференцію на тему: «Туберкульоз – актуальна проблема в Україні», на якій були присутні понад 200 осіб.

Микола Іванович Дубина організував і особисто взяв участь у виїзних засіданнях Президії в різні регіони України, доносячи до працівників вищих навчальних закладів інформацію про актуальні проблеми науки та успіхи вчених ВНЗ України. Нині Академія розрослася, стала потужною, набралася сил і досвіду. До неї приходять все нові й нові фахівці з різних галузей науки, визнані вчені не тільки в Україні, а й за кордоном.

Він приділяв постійну увагу навчально-виховному процесу, міжнародному співробітництву, відносинам із Міністерством освіти і науки України; турбувався про те, щоб у президії панувала атмосфера доброзичливості та повної віддачі справі. Цьому сприяв величезний авторитет

Миколи Івановича та його поважне ставлення до особистості і праці кожного вченого, захоплення наукою, вміння вчасно розпізнавати сміливе й рішуче, підтримувати все нове.

Хочеться звернути увагу на ще одну характеристику неординарної особистості відомого в Україні і за кордоном ученого, академіка, професора М.І. Дубини, на його інтелігентність.

Микола Іванович як президент Академії докладав чимало зусиль і робив усе можливе, аби Академія наук вищої освіти України стала найавторитетнішою науковою організацією в Україні і помітною в світі.

Є талант творчий, є талант людський.

Коли вони поєднуються в одній людині – це звеличує всіх!

*акад. Процюк Р.Г. –
академік-секретар Відділення
медицини АН ВОУ*

ПРОФЕСОР МИКОЛА ДУБИНА ЯК ПРЕКУРСОР ЗМІНИ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ ПАРАДИГМИ ТА ДОСЛІДНИК-ПОЛІГІСТОР

Президент Академії наук вищої освіти України, доктор філологічних наук і професор Микола Іванович Дубина належав до авторитетної старшої генерації титулованих українських літературознавців. Мовимо тут, зосібна, про тих вихідців із західноукраїнських земель (у цьому разі – з краю велетів благословенної Волині), котрі у глухі радянські роки прибули на наукове навчання до столиці й поступово досягнули у Києві вершин у літературознавстві академічному, як Олекса Мишанич, Федір Погребенник, Михайло Пазяк і ін., чи й «вишівському», як Ростислав Пилипчук, Олена Гнідан, наш шановний Микола Іванович Дубина.

Випускник аспірантури Київського держуніверситету імені Тараса Шевченка, його доцент, а далі й професор кафедри теорії літератури і літератур народів СРСР Микола Дубина зайняв у цій літературознавчій громадці, члени й член-

кині якої були й досі залишаються у столичній науці найкращими знавцями письменства свого рідного краю, власне особнє місце. Для Миколи Івановича його визначили широта науково-творчих зацікавлень, залюбленість у культурі батьківщини, вивчати яку без посутніх втрат у регламентованому «згори» літературознавстві СРСР було неможливо, солідна теоретична озброєність, нахил до міжкультурних і міжлітературних зіставлень – насамперед, звісно, українсько-російських.

У 1963 р. іще досить молодим як на ті часи дослідником Микола Дубина захистив кандидатську, а 1978-го – докторську дисертації. Немилосердний зуб часу позначував наукові студії тієї доби вже на рівні самого добору тем (предметом вивчення мали бути тільки дозволені і у жодному разі не татуйовані режимом імена, твори, мистецькі згуртування й цілі напрями), застосо-

ваної методології (ясна річ, нікаторої тобі крім ортодоксальної марксо-ленінської), обов'язкових пріоритетів (превалювання фаворизованого реалізму, як «критичного», так і «соціалістичного», над усіма іншими «-ізмами», а пролетарського письменства – над створеним національною інтелігенцією) та «основоположних» цитат.

Такі контрверсійні до справжньої науки засади і вимоги не оминули й праць М.І.Дубини радянського періоду. Проте до честі науковця зазначимо: він так і не сприйняв однобічного генетизму марксистської критики. Тому значення праць ученого 60-х – першої половини 80-х рр. XX століття визначають усе ж позитивні літературознавчі вартості. Зараховуємо до них насамперед: зосередження уваги на дослідженні фундаментальних проблем історії української класичної і нової літератури, теорії літератури та міжслов'янських літературних взаємин; чинний історизм на противагу антиісторизмові формалістів і структуралістів; аналіз різнорідних імплікованих біографією письменницьких утілень; увагу до літературного факту і контексту, до єдності життя і творчості письменників-класиків; визнання вкоріненості літератури в історію і культуру народу та детермінованості твору ідейно-світоглядною позицією автора; піднесення в межах мистецтвознавчої арбітральної ієрархії постаті Тараса Шевченка як українського генія, а його творчості – сливе до рівня національних святощів тощо.

Раннім для радянського літературознавства кроком у напрямку вироблення концепції та громадження фактичного матеріалу для створення історії регіонального (західноукраїнського) письменства, прелегоменою сучасних порівняльних інтермедіальних студій стала монографія авторства доктора філології М. Дубини «Шевченко і Західна Україна», продовжена вже за незалежної України окремим виданням «Пам'ятники Шевченка в Західній Україні». Деяко більше нашарувань радянської доби містять полемічні виступи дослідника (книжка «За правду слова Шевченка»), хоча й вони певною мірою підсумовують тривалі пошуки вченого й відображають стан тодішнього «материкового» шевченкознавства та суспільства.

Робота М.Дубини в Головліті спричинила підвищену увагу до сили слова, а професійна діяльність лектора у провідному Шевченківському університеті та згодом у стінах НПУ ім. М.П. Драгоманова (тут він читав не лише історико- й теоретико-літературні, а й спеціальні курси «Література як художня система», «Взаємодія літератури й фольклору») вигострила теоретичний інструментарій та збагатила дослідницьку методологію М. Дубини. У близько 550 його наукових працях, у тому числі понад 35 окремих виданнях (а це монографії, підручники і навчальні посібники, передмови до збірників творів письменників і гасла в енциклопедичних виданнях), видрукуваних, окрім України, у Польщі, Чехії та Словаччині, США, Канаді, Росії й ін., продуктивно застосовано біографічний і системний, культурно- та порівняльно-історичний, типологічний та історико-генетичний методи, осмислено широкий літературний і документальний фактаж.

Учений віддав належне і тій своєрідній літературній феноменології, предметом якої є людська суб'єктивність, історична детермінованість і специфіка ідейних меседжів. Власне, Миколу Дубину-історика й теоретика літератури слід підставово зарахувати до гурту продовжувачів наукової школи найвидатніших українських полігісторів, якими були такі ювіляри року, що минув, як Михайло Драгоманов, Іван Франко та Михайло Грушевський, а також Микола Костомаров, Леся Українка, Агатангел Кримський, Юрій Липа (цю маркантну постать учений теж осмислив в окремому виданні). На користь цього свідчать історичні (книжка про Є.Коновальця) та педагогічні (присвячені патріотичному вихованню української молоді) книжкові виступи Миколи Дубини, його численні статті, зокрема в академічному віснику.

Паралельно він мав виклади у Національній академії оборони України, Міжгалузовому інституті управління. Працював не лише як досвідчений дослідник, а й дбайливий редактор, невтомний викладач, керував літературною студією ім. М. Рильського (з дослідження його творчої спадщини і розпочав свій дослідницький шлях), виступав організатором університетської й академічної науки, причетним до її знакових здобут-

ків (М.Дубина – співавтор знакових свого часу УРЕ й УРЕС, фундаментальних УЛЕ і енциклопедії «Шевченківський словник»). Реномований учений, він виховав 19 кандидатів та докторів наук, очолював спеціалізовані вчені ради.

Прекурсор зміни пріоритетів вітчизняного літературознавства від соціально-політичного вектору до естетичного, українознавчого його зглиблення, до автентичного прочитання та пояснення особливостей змісту і форми творів красного письменства, та встановлення реальних координатів та особливостей літпроцесу, професор М.І. Дубина зі здобуттям Україною незалежності набув нового – значно вільнішого – дихання. Він мав відвагу прийти до сучасного читача з оновленими давнішими текстами (у виданому до 80-ліття «Вибраному» у двох томах М.І. Дубина помістив кращі студії, написані за понад півстоліття творчої діяльності), активно працював над низкою нових проектів, видав енциклопедію літературознавства («Словник літературознавчих термінів» на 1500 термінів, у співавторстві).

Значна заслуга М.І. Дубини в роки незалежної України в тому, що він розшукав, підготував, упорядкував тексти, написав передмови і примітки, розкрив «таємниці» багатьох українських репресованих чи засуджених письменників і їх творів – табуйованого в УРСР А. Чайковського, А. й І. Крушельницьких, Ф. і К. Малицьких, В. Бобинського, С. Масляка, В. Мизинця, М. Марфієвича, О. Гаврилюка, М. Кічури, Я. Кондри, М. Калинчука та низки інших).

Це не просто перелік, а цілий знаковий літературний кластер. За ним стоїть свідомо й гідна поваги позиція вченого: літературознавство як наука, мовляв, ніколи не досягне цілісності, коли зосереджуватиметься лише на «цефеїдах словесного мистецтва, реперних постатях літературної творчості» (Р. Радишевський), що вказали генеральні шляхи розвитку письменництва. Коли вилучати з оперативного дослідницького поля постаті митців «другого ешелону» (без якого не

виник би й перший) чи відкладати їх вивчення, то наука про літературу ніколи, за переконанням Миколи Івановича, не досягне свою адекватність і повноту, об'єктивність знання про історико-літературний процес, не зведе споруду Істини в українській гуманітаристиці.

Батько сина-літературознавця (доктора наук, професора Миколи Миколайовича Дубини, продовжувача родинної «династії») та «Людина року» (1998), перекладач із білоруської й російської літератур і пристрасний публіцист, що відгукувався на гострі проблеми української дійсності, почесний доктор і професор низки ВНЗ та Сербської Академії наук – усе це ті грані життєтворчості Миколи Івановича, що стали маркантними семами його долі й наукової творчості або стали виявом визнання вченого.

На початку ХХІ ст., незважаючи на деяке погіршення фізичних кондицій і не вгашуючи творчого духу, філолог-інтердисциплінарист і полігістор опублікував нові праці, присвячені малодослідженим аспектам етичної й аксіологічної цінності вітчизняного мистецтва слова, проблемам творчості І. Карпенка-Карого, актуальності мистецького спадку репрезентанток «Празької школи» О. Лятуринської й членкині ОУН (М) О. Теліги, заборонених в СРСР із ідеологічних міркувань. Ще до війни на сході він у 2011 р. був організатором та промотором новаторської колективної монографії «Гуманітарні та ресурсні проблеми національної безпеки України», де виступив із синтетичною розвідкою «Українська національна ідея як первень розвитку держави у художній літературі України ХІХ-ХХ століття».

Кавалер золотих медалей «Незалежність» Національної спілки журналістів України, членом якої він був, та “Medal of Honor” Американського біографічного інституту, М.І. Дубина назавжди залишиться в наших серцях.

**акад. Погребенник В.Ф. –
член Президії, керівник Секції
гуманітарних наук АН ВОУ**

МИКОЛА ІВАНОВИЧ ДУБИНА – ОДИН ІЗ ПРОВІДНИХ ОРГАНІЗАТОРІВ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ

Тим, хто навчався або викладав на філологічному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка у 1980-1990-х рр., запам'ятався відомий український літературознавець, доктор філологічних наук, професор Микола Іванович Дубина, який тоді працював заступником декана з наукової роботи названого факультету. Вражала і підкоряла та увага і небайдужість, із якою він ставився до кожного студента й аспіранта, намагаючись допомогти, порадити, підтримати. Готуючись до його екзамену, студенти знали, що орієнтуватися слід не на настрій викладача, як це іноді буває, а на знання з теорії літератури – предмета, який офіційно вважали підсумковим для всіх літературознавчих дисциплін за п'ять років, що накладало і на студента, і на викладача особливу відповідальність. Студенти намагалися брати з викладача приклад не лише безпосередньо у сфері своєї спеціальності, а й в організованості, дисциплінованості, надзвичайно відповідального ставлення до себе і до інших.

Коли студент, на думку Миколи Івановича, добре знав предмет, то професор ніколи не дозволяв йому нервувати перед іспитом, а навпаки, своїм наставницьким словом упевнював і стимулював до дальших творчих пошуків. До таких студентів він завжди ставився з батьківською опікою незалежно від того, чи ставали вони потім його аспірантами і чи досліджували близькі йому теми. Через те не тільки майбутні літературознавці, а й майбутні мовознавці сприймали його не як звичайного викладача, а як учителя, наставника, вихователя з великої літери.

Для Миколи Івановича не існувало ієрархії, всі для нього були людьми – і першокурсник, і викладач, до всіх він ставився однаково вимогливо, принципово і водночас доброзичливо й сприяливо. Особливо запам'ятовувався студентам такий його принцип: як заступник декана з наукової роботи він уважно стежив за навчальними

і науковими успіхами кожного з тих студентів, які виявляли до філологічного фаху підвищений інтерес, і коли вони підходили до закінчення п'ятого курсу, запитував провідних викладачів факультету, хто з них планує брати цих студентів в аспірантуру для підготовки майбутніх викладачів і науковців. Більше того, Микола Іванович іноді доброю слушною порадою коригував наміри студентів, даючи їм рекомендації і викладаючи власне бачення місця майбутнього філолога у сфері навчання й роботи. Іншими словами, він з наполегливістю і любов'ю здійснював філігранну кадрову роботу з колективом, дбаючи про всіх і допомагаючи кожному.

Будучи керівником Університетського центру шевченкознавства, професор М.І. Дубина сприяв тому, щоб наукові збірники видавалися ретельно і регулярно, забезпечуючи в них місце не тільки шанованим науковцям, але й початківцям, зокрема й студентам, що мали з його допомогою рідкісну тоді можливість отримати власну наукову трибуну. У деяких студентів і аспірантів перші публікації виходили в організованих Миколою Івановичем збірниках або в тих виданнях, куди він ці публікації рекомендував.

Очолюючи Спеціалізовану вчену раду з захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата філологічних наук, він невтомно працював над розвитком і організацією українського літературознавства, що було особливо важливо в перші роки існування незалежної української держави. Дисертантам він давав цінні поради і перед захистом, і під час процедури, і особливо після, виступаючи з напутнім словом і спрямовуючи на майбутнє.

У ті роки М.І. Дубина доклав величезних зусиль до організації нової Академії наук, яка об'єднала науковців вищих навчальних закладів і дала можливість координації роботи представників різних спеціальностей, установ і регіонів. Згадується, як

двадцять років тому, у жовтні 1992 року, Микола Іванович обійшов кафедри філологічного факультету, повідомляючи про ідею створення освітньої академії наук і організаційну роботу над втіленням цієї ідеї. Запрошуючи і заохочуючи колег до співробітництва, він підкреслював, що дев'яносто відсотків науковців України працюють у навчальних закладах і дуже потребують такої організації для координації своєї діяльності. Така самовіддана робота дала закономірний наслідок – сьогоднішнє винятково успішне функціонування Академії наук вищої освіти України.

Володіючи неабиякою майстерністю організаторської роботи з науково-педагогічними кадрами, М.І. Дубина як Президент Академії наук ви-

щої освіти України налагодив регулярний вихід вісників Академії, її газети, роботу академічних зібрань, зокрема й виїзних, конференцій, круглих столів; реалізацію зарубіжних зв'язків українських науковців та багато інших форм діяльності, так потрібних працівникові вищого навчального закладу.

Рада молодих учених АН ВОУ сумує з приводу тяжкої втрати учителя, наставника, колеги, видатного літературознавця Миколи Івановича Дубини.

*акад. Мосенкіс Ю.Л. –
голова Ради молодих учених АН ВОУ*

ДУБИНА МИКОЛА ІВАНОВИЧ – ВЕЛИКИЙ УКРАЇНЕЦЬ

Ми, буває, прагнемо в сучасному розхитаному суспільстві відшукати справжнього українця. І звертаємо свій погляд на політиків, депутатів або виприкладу, авторитети для наслідування. Вони можуть бути, зрідка, і серед його владної когорти. Однак атмосфера там така, що навіть добрі люди в ній з часом деформуються.

Великі ж українці гартуються і в народі і в народом, болями з прагненнями. Таким, добре відшліфованим духовно і життєво, був наш великий українець – Дубина Микола Іванович – очільник найвищої справи суспільства – науки і освіти, Президент ВГО «Академія наук вищої освіти України» з 12-літнім стажем роботи на цій посаді.

Всеукраїнська громадська організація «Академія наук вищої освіти України» (на початку вищої школи) виникла у 1992 р. одразу ж після здобуття Україною незалежності. Відтоді і Микола Іванович був дійсним членом цієї недержавної Академії. Скільки зусиль і який авторитет треба було мати, щоб із безструктурної маси знаменитих, найвищої кваліфікації людей створити впорядковане структуроване об'єднання у вигляді АН ВО України. Це міг зробити великий украї-

нець, в якому освітяни і науковці побачили щирю людину і справжнього стратега системи освіти та науки сучасної України.

Академік Микола Іванович Дубина був людиною багатогранних талантів: відомий в Україні і світі учений-літературознавець, педагог і організатор науки, письменник і журналіст (член Національної спілки письменників України та Національної спілки журналістів України). Автор близько 600 наукових праць. Лише монографій – 25 назв. Ці видання охоплюють широкий простір найактуальніших проблем минулого і сучасності: проблеми української мови, історії, літератури; долі знаменитих українців від Т. Шевченка до А. Крушельницького, Ю. Липи, Є. Коновальця тощо.

На жаль, пішов з життя видатний учений і хороший колега.

Світла йому пам'ять!

*акад. Горбачук І.Т. –
академік-секретар Відділення фізики
і астрономії АН ВОУ*

ПРАЦЯ – ЦЕ ВСЕ ЖИТТЯ

Робота понад 20 років із Дубиною Миколою Івановичем допомогла мені краще пізнати і зрозуміти цю велику розумом, сильну характером, красиву душею людину, дала можливість доторкнутися до справжнього явища сильного людського духу.

Життя, піднімаючи його на гребінь своєї хвилі, постійно перевіряло на міцність, людяність, мужність і стійкість. І всі ці випробування, часто-густо невидимі для сторонніх очей, витримував.

Послідовність і упевненість, мужність і виваженість, тактовність і мудрість, працездатність і постійні інтелектуальні пориви, здатність до нестандартних рішень, уміння бачити водночас ціле і деталі, феноменальна пам'ять – риси цієї непересічної особистості можна перелічувати дуже довго.

Він був прекрасним прикладом, як ми повинні шанували Божий дар, розвивати його працюючи.

Кожен життєвий етап Миколи Івановича є типовим для його покоління в цілому і водночас індивідуальним, забарвленим властивостями цього вольового і цілеспрямованого характеру. Важке дитинство у роки Великої Вітчизняної війни, роки окупації, балансування у воєнні роки на межі життя і смерті, разом з потужним генетичним спадком, заклали життєвий і особистісний фундамент, який дозволив Миколі Івановичу витримувати такі навантаження, долати відповідні труднощі, вирішувати завдання, які мало кому були до снаги.

Усе своє життя Микола Іванович Дубина, спираючись на наукові традиції та передову європейську і світову наукову думку, присвятив творчому пошукові і царині української літера-

тури. Усі його праці заслужено посідають гідне місце у духовній скарбниці України.

Не потоком гучних фраз, а щирою, невтомною працею любив він Україну. Патріотизм Миколи Івановича виявлявся не лише в його літературно-рознавчій діяльності, а й в сотнях ідей і проєктів, його численних статтях, постійних виступах у засобах масової інформації щодо реформування національної освіти. Цей патріотизм виявлявся й у ненав'язливому формуванні в Академії україномовного середовища однодумців, які в її стінах ділилися сокровенним і щиро раділи успіхам один одного. Академія об'єднала науковців різних галузей і напрямків діяльності, але всі вони усвідомлювали велику благородну місію – їхня самовіддана наукова, викладацька праця має служити людям і Батьківщині.

Не можна не зупинитися на ще одній винятковій рисі Миколи Івановича – феноменальній пам'яті, яка завжди вражала друзів і колег. При шаленому динамізмі його діяльності всіх академіків він знав на ім'я та по батькові, пам'ятав особисті життєві проблеми кожного, наполегливо і принципово працював, якщо комусь із них була необхідна допомога. У цьому також виявився патріотизм Миколи Івановича Дубини, бо любов до тих, кого об'єднала Академія, їхнє розуміння були для нього не показовими, а щиро-росердними. Для кожного, хто до нього звертався, він знаходив мудре слово, і, головне, робив реальну справу.

Але, на жаль, 13 січня 2017 року, Миколи Івановича Дубини, не стало.

Земля йому пухом!

*акад. Дейнега І.І. –
член Президії АН ВОУ*

ВЗІРЕЦЬ УКРАЇНСЬКОГО ВИДАТНОГО УЧЕНОГО ТА ІНТЕЛІГЕНТА

Багато років поспіль я мріяла стати академіком Академії наук вищої освіти України. Нарешті, доля мені посміхнулася і у 2003 р. я переступила поріг Академії наук вищої освіти України. Це сталося по вулиці Тарасівській, де на той час знаходився офіс Академії. Серед розібраних книг, нерозставлених меблів, оскільки у приміщенні відбувався ремонт, я вперше познайомилася з Президентом Академії Миколою Івановичем Дубиною. Цей ще не старий, але вже сивочолий чоловік із проникливим поглядом розумних сіро-голубих очей, що через скельця окулярів випромінювали інтелект та доброту, зразу ж підкупив мене своєю комфортною м'якою манерою спілкування. Уже пізніше я дізналася, що у столичного мешканця Миколи Дубини родове начало знаходиться на казково гарних і багатих землях волинських просторах. Бо саме на Волині народився й зростав його батько, орали-сіяли діти-прадіди. Та й зараз там мешкає багато родичів видатного ученого.

Великий патріот, дуже працездатний і працелюбний, послідовний у своїх рішеннях, він був мудрим і розумним. А ще він був людиною інтели-

гентною, яка сяяла добротою, ласкою, любов'ю. До нього йшли за порадою або просто погостити про життя-буття. З ним приємно було спілкуватися навіть мовчки. Микола Іванович Дубина був узірцем інтелігентної не тільки у знаннях, а й у здатності розуміти ближнього. Інтелігентність у нього виявлялася в тисячі дріб'язків: в умінні чомно сперечатися, скромно поводитися за столом, в умінні непомітно (саме непомітно) допомогти іншому. Людина, яка не вміє зрозуміти іншу людину, що приписує їй лише дурні наміри, – затьмарує своє життя й заважає жити іншим. Щиросердечна слабкість призводить до слабкості фізичної. Багаторічний досвід лікаря мене в цьому переконав. Привітність і доброта роблять людину не тільки фізично здоровою, але й гарною зовні. Такою людиною і фізично, і духовно був перший Президент Академії наук вищої освіти України Микола Іванович Дубина.

Таким він і залишиться в нашій пам'яті навіки!

*акад. Біляєва О.О. –
помічник Президента АН ВОУ*

ВЕЛИКИЙ СИН ВОЛИНСЬКОЇ ЗЕМЛІ

Моє знайомство з Миколою Івановичем Дубиною відбулося у 2008 році за підтримки віце-президента ВГО «Академія наук вищої освіти України» академіка Василя Івановича Шакуна. З перших хвилин нашого спілкування він здивував мене своєю увагою до співрозмовника. Дещо пізніше я переконався в його уважності та виваженості до кожного, хто оточував його. У нас розпочалася справжня людська дружба, дружба двох земляків. Микола Іванович був істинним патріотом свого рідного краю, постійно цікавився подіями на Волині, коли хтось приїздив і ділився з ним своїми враженнями.

Він був людиною тонкої, але напрочуд глибокої душі, широкої та щирої натури. Микола Іванович усе своє життя присвятив літературі. Мабуть, на це його надихнула мальовнича і непомітна Волинь, де він народився 2 (15 січня) 1932 року. Босоногим хлопчиком бігав райдужними луками та дрімучими шаманськими лісами. Він полюбляв слухати від батьків та дорослих давні народні перекази й легенди про героїчне минуле своєї землі, про наймитування в князів Радзивіллів. Микола Іванович на все життя зберіг у пам'яті своїх перших учителів Лідію Ярославівну Пачовську та Ніну Потапівну Василенко. Мабуть, саме вони

розпізнали в ньому літературні здібності, заохочуючи його до читання та письма. Він багато читав творів зарубіжних та українських письменників. Уже тоді розпочалася творча діяльність хлопця. Микола Іванович мріяв навчатися, щоб знайти кращу долю. У 1950 р. він вступив на історико-філологічний факультет Львівського педінституту. Свое життя Микола Іванович присвятив літературі та педагогіці, де він став відомим ученим не тільки в Україні, а й далеко за її межами.

Він створив власну наукову школу, вихованцями якої є такі вчені, як: А. Юхимчук, О. Яблонська, В. Кащенко, М. Сурик, В. Зубович, Л. Коломієць, В. Кащенко та ін.

М.І. Дубина був сумлінною людиною і роботу свою виконував якісно.

Де кілька слів потрібно сказати про Академію наук вищої школи (згодом – вищої освіти України). З 1993 р. Микола Іванович був головним ученим секретарем Академії, з 1999 р. – першим віце-президентом АН ВШУ, а з 2002-го – її Прези-

дент. 2007 р. очолив Академію наук вищої освіти України. Він був душею цієї організації. Усі академіки його глибоко поважали і шанували. Він часто був у дорозі зі своїми науковими пошуками, лекціями, бесідами, зустрічами. Напрочуд скромний, і в його поведінці й спілкуванні ніхто не вбачалося зверхності та неповаги до інших. Літературний та педагогічний спадок Миколи Івановича Дубини та його любов до рідної України дають можливість кожному з нас іще усвідомити величезну втрату для української спільноти. Усі ми не вічні на цій землі, рано чи пізно відійдемо в інший вимір. Але ще багато поколінь будуть учитись на працях, а також інших наукових та творчих здобутках цього, без перебільшення, великого українця та мого земляка і друга Дубини Миколи Івановича.

Вічна пам'ять!

*акад. Воробей П.А. –
член Президії АН ВОУ*

МИКОЛА ДУБИНА – ПРЕЗИДЕНТ АН ВО УКРАЇНИ

Західний науковий центр АН ВО України високо цінує той внесок, який зробив перший Президент АН ВО України академік Дубина Микола Іванович протягом всього її творчого шляху у розвиток науки України та Академії.

Він був корифеєм з проблем історії класичної і новітньої літератури, теорії літератури, взаємозв'язків слов'янських літератур. Його високий інтелект, професіоналізм, тверда громадянська позиція були оцінені багатьма державними і церковними нагородами.

Слід також відзначити багатогранну діяльність, направлену на підтримку наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, формування у молоді сучасного, патріотичного світогляду та могутності нашої держави. Доцільно підкреслити фундаментальну видавничу діяльність, яку вів Микола Іванович, що ґрун-

тувалася на укладанні численних підручників, навчальних посібників, монографій та методологічних напрацювань, що стали базовими у більшості вишів України.

Світла Вам пам'ять, шановний Миколо Івановичу!

*акад. Зіменковський Б.С. –
керівник Західного наукового
центру АН ВОУ;
акад. Магльований А.В. –
заступник керівника Західного
наукового центру АН ВОУ;
акад. Ільницький І.Г. –
член Президії АН ВОУ;
акад. Заремба Є.Х. –
голова Медичного відділення
Західного наукового центру АН ВОУ*

ПОРТРЕТ

(вірш, присвячений Першому Президентові
ВГО «Академія наук вищої освіти України»,
академіку Миколі Івановичу Дубині)

Висить портрет над столиком письмовим,
Уквітчаний він білим рушником.
Ваше життя вже вишите на ньому,
Яке пройшли Ви з честю і добром.

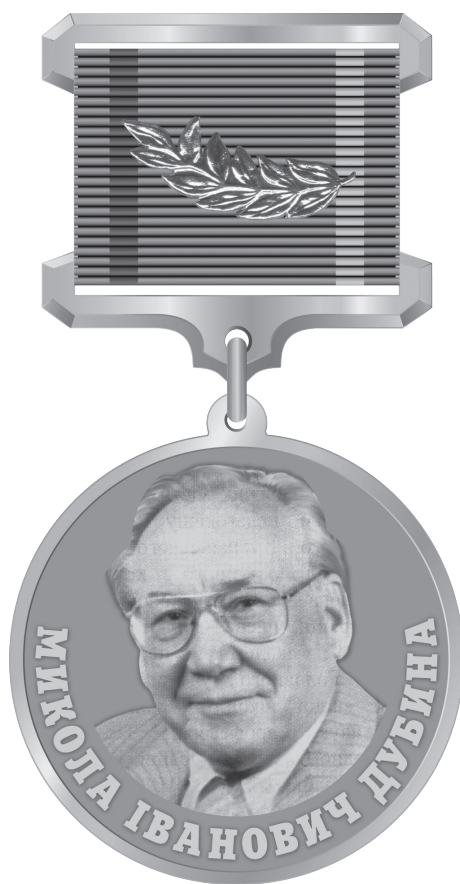
Сходили Волинь ви в дитячі роки,
Де на полях тумани голубі.
Тут мама ввечері пісень співала,
Що в душу запали назавжди.

І мову українську дзвінкотючу
Ви полюбили на життя своє,
Як землю рідну, щедрю і родючу,
Яка наснагу й силу всім дає.

Ви зірко підмічали все те нове,
Що виявляв у творчості митець.
Вимогливим Ви були в творінні слова –
Літератури чистої борець.

Жили в служінні власному народу –
Авторитетний справжній фахівець.
Скільком талантам відкрили Ви дорогу!
Ваше життя для нас – завжди взірець.

*акад. Бабієнко В.В. – член Президії АН ВОУ;
акад. Аймедов К.В. – член Президії АН ВОУ*

27 червня 2017 р. Президією Всеукраїнської громадської організації «Академія наук вищої освіти України» було схвалено зразок медалі видатного ученого-літературознавця, доктора філологічних наук, професора, академіка, першого Президента Академії МИКОЛИ ІВАНОВИЧА ДУБІНИ